זוכרות את איסדוד ומג'דל

نتذكر اسـدود ومجدل

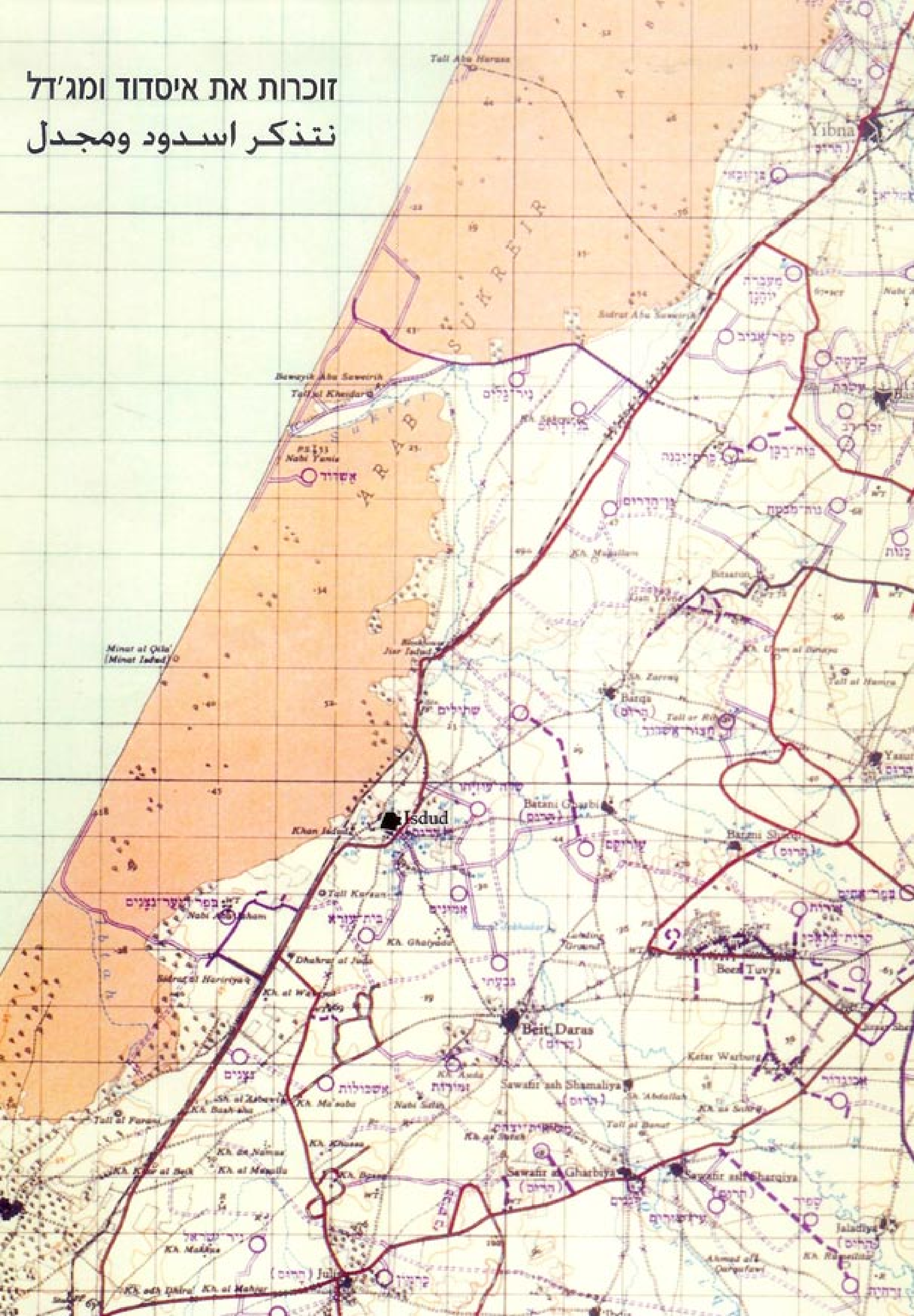

החוברת המוגשת לפניכם אינה חוברת זיכרון, בוודאי לא במובן המוכר של "הנצחה" .זו גם אינה חוברת הדרכה או מחקר אקדמי היסטורי .החוברת הזו היא חווית לימוד בעברית על הנכבה הפלסטינית.

עמותת "זוכרות" מבקשת להפגיש את הציבור הישראלי, ובעיקר הישראלי יהודי, עם הנכבה הפלסטינית ולעשות זאת בעברית.

מטרתנו היא להאיר על נקודה חשוכה ומושתקת בסכסוך הישראלי פלסטיני אשר מהווה נדבך בסיסי ושורשי לסכסוך .כל עוד לא יבין הציבור הישראלי וההנהגה הישראלית את משמעות הנכבה ואת מקומה של ישראל בהיווצרותו והמשכיותו של האסון הפלסטיני לא יוכל להיות פתרון אמיתי לסכסוך העמוק ורב השנים ולא יוכל להתקיים פיוס אמיתי בין העמים.

לכן רואה העמותה חשיבות רבה ללוות את פעולותיה בתהליך לימוד ומפגש של ישראלים וישראלים יהודים בפרט עם האירוע המכונן שהוא הנכבה.

לפניכם מוצג תהליך כזה, מפגש ישיר ולא מתווך של עמיתי העמותה עם הנכבה של איסדוד ומג׳דל בעברית וערבית.

החוברת יוצאת לאור לרגל סיורים באיסדוד ובמג׳דל שבמהלכם מוצבים שלטים באתרי היישובים הפלסטינים .זוהי חוברת שלישית בסדרה - קדמו לה חוברות המוקדשות לנכבה של דיר יאסין ועין ע׳זאל.

"זוכרות" מבקשת להקדיש חוברת זו לעבדאללה זקות - איש יקר שגורש מאיסדוד וממג׳דל , למשפחתו ולכל פליטי איסדוד ומג׳דל באשר הם.

עמותת זוכרות - אוגוסט 2003.

هذا الكتيّب الذي بين أيديكم ليس كتيّب ذكرى، وبالتأكيد ليس " تخليدا" بالمعنى المعروف .وليس كراسة إرشاد أو بحثاً أكاديمياً تاريخياً .إنه تجربة دراسية (باللغة العبرية) عن النكبة الفلسطينية.

جمعية " زوخروتس (ذاكرات) ترغب بتلاقي الجمهور الإسرائيلي، وعلى الأخص الإسرائيلي اليهودي، مع النكبة الفلسطينية وأن تفعل ذلك بالعبرية.

هدفنا أن نلقي الضوء على بقعة مظلمة ومكتومة في الصراع الإسرائيلي الفلسطيني والتي تشكّل فصلاً أساسياً وجذرياً في الصراع .ما دام الجمهور الإسرائيلي والقيادة الإسرائيلية لا يدركون فحوى النكبة ولا يعون نصيب إسرائيل في حدوث واستمرارية الكارثة الفلسطينية لا يمكن أن يكون حلّ حقيقي لهذا الصراع المتجذر والطويل ولن يتم صلح حقيقي بين الشعبين.

لذا، ترى الجمعية أهمية كبرى بمتابعة نشاطاتها في مسار دراسة وتعارف إسرائيليين وخاصة إسرائيليين يهود مع الحدث الأساسي ألا وهو النكبة.

نعرض أمامكم مساراً كهذا، إنه لقاء مباشر ودون وسيط، لأعضاء الجمعية مع نكبة اسدود والمجدل، باللغتين العبرية والعربية.

صدر الكتيّب بمناسبة زيارة اسدود والمجدل حيث نصبت خلال الزيارة لافتات على أطلال البلدتين الفلسطينيتين.

هذا هو العدد الثالث من سلسلة كتيبات حيث سبقه إصدار كتيبين خصصا لنكبة دير ياسين ونكبة عين غزال.

"زوخروت" تهدي هذا الكتيب لإنسان عزيز طرد من اسدود ومن المجدل -السيد عبدالله زقوت ولعائلته ولكل لاجئي اسدود والمجدل أينما كانوا.

جمعية " زوخروت" - آب ٢٠٠٣

איסוף החומר, כתיבה ועריכה נעשה על ידי אורי זקהם ,נעה קרם, איתן רייך, שלומית ליקא, יוספה מקייטון ואודי בורוביץ׳.
התרגום לערבית נעשה על ידי רווידה אבו-ראס שביטה, קלייר אורן, ראגאד אל נאבילסי, נדא מתא, עומר אגבריה, סעיד שחאדה, מיה רביע ונסרין גאנם.

החוברת הודפסה על ידי דפוס כחיל, רמלה

© All Rights Reserved to those who were expelled from their homes

تجميع المواد، كتابة ومنتاج اوري زكهام، نوعه كرم، ايتان رييخ، شلوميت ليكا، يوسفا مكيتون واودي بوروفيتش.
الترجمة للعربية تمت على يد رويده ابو راس شبيطه، كلير اورن، رغد النابلسي، ندى متا، عمر اغباريه، سعيد شحادة، مايا ربيع ونسرين غانم.

مطبعة كحيل الرملة

סיור באיסדוד

אורי זקהם

ביום ששי, 20/6/03 יצאנו לסיור בשעה 08:30 מרמלה. הדריך אותנו עבדאללה זקות מאיסדוד (כיום ברמלה). ערן הסריט, אורי נהג. אחרי איסדוד הצטרפה נועה. נסענו דרומה דרך הרחוב הראשי של הגטו, ופנינו ימינה לרחובות. בדרך, עבדאללה מספר על הכפרים הנסתרים מהעין, לפני רחובות, משמאל, סַתַרִיה, ליד צומת ביל״ו – עָקִיר, אח״כ ימינה זה בְּשִׁית, ולפני גדרה, צמוד אליה, קַטְרַה. ואז עזבנו את נפת רמלה המנדטורית, ונכנסנו לנפת עזה. בְּרְקָה, ואז אנו באדמות איסדוד: לכל חלקת אדמה שם, ועבדאללה מכיר אותם. פנינו שמאלה במחלף אשדוד. משני הצדדים היו פרדסים, והיכן שכיום בתי העיר היו כרמים. עברנו את ואדי סוּקְרֵייר (נחל לכיש) בגשר ׳עד הלום׳. זה היה אמור להיות הגבול בין המדינה הערבית והיהודית. יש שם פילבוקס ואובליסק לזכר הנופלים המצרים. עד לשם הגיע הצבא המצרי. עברנו את הכניסה הדרומית לאשדוד, עברנו את אזור התעשייה עד הלום, ופנינו ימינה בדרך עפר לפני בנין עליו כתוב באותיות קדוש לבנה ״פושעי אוסלו לדין״. בית זה היה בית קפה בדרך לעזה. מהצד המזרחי של הכביש ישנם כמה בתים שהיו אז בתוך פרדסי איסדוד.

פונים שמאלה ואח״כ ימינה ומגיעים לבית הספר היסודי לבנים, שם לימד עבדאללה עד לכיבוש, שפות, היסטוריה וגיאוגרפיה. סמוך אליו בית הספר היסודי לבנות שהיה בשלבי בניה ונכבש, הוא מעבר לגדר אך צמוד אליה.
באיסדוד היו שלשה מקאמים (מקומות קדושים לאסלאם - בד״כ קברים של אנשי דת חשובים). אלו של איברהים אלמטבולי ושל סלמאן פארסי נחרבו. קברו של אחמד אבו אקבאל עומד על תילו. הקבר עצמו יכול לעבור שיפוץ.
עבדאללה סיפר כי רוב התושבים ברחו עם המצרים למגידל. גם אשתו וביתו בת השלוש. הקומוניסטים בכפר)וגם החבר עבדאללה(טענו כי צריך להשאר. הצבא מינה את ששון גוטליב)עבדאללה אומר שקראו לו אל-דיראני, כי בא מחירבת דוראן, היא רחובות(. לאחר יום או כמה ימים גירשו את הזקנים למגידל, והצעירים והמבוגרים הוסעו לבסיס שבויים בגדרה. שם מיינו אותם. היו הרבה שבויים מצרים. אח״כ הוסעו האיסדודים לגטו במגידל, שכבר נכבשה, ועבדאללה ביניהם.

جولة في اسدود

أوري زكيم

يوم الجمعة الموافق ٢٠\٦\٢٠٠٣ بدأنا المشوار من الرملة الساعة الثامنة والنصف صباحاً. كان مرشدنا عبد الله زقوت من اسدود (اليوم يسكن في الرملة). عيران كان يصوّر وكان أوري سائقنا. بعد اسدود انضمت الينا نوعه.
سافرنا جنوباً بالشارع الرئيسي في "الجيتو" وتوجهنا يميناً الى "رحوفوت". خلال الطريق يشرح لنا عبدالله عن القرى الغائبة عن الأنظار. قبل "رحوفوت" من جهة اليسار قرية السوطرية، وقرب مفرق "بيلو" قرية عاقر، بعدها من اليمين قرية بشيت، وبمحاذاة "جديره" قرية قطرة. عندما انتهينا من محافظة الرملة في أيام الانتداب ودخلنا محافظة غزة: قرية برقا وثم .... ها نحن على أراضي اسدود. لكل قطعة أرض اسم، وعبدالله يعرفه. توجهنا يساراً في مفرق "أشدود". على جانبي الطريق كانت بيّارات، وحيث منازل المدينة اليوم كانت كروم عنب. عبرنا وادي سخرير ("لخيش") من على جسر "عد هلوم". هنا كان من المفروض أن يمر الحد بين الدولة العبرية والدولة العربية. هناك نقطة عسكرية وعمود بشكل مسلّة تخليداً لذكرى الشهداء المصريين. إلى هناك وصل الجيش المصري. عبرنا المدخل الجنوبي لمدينة "أشدود"، عبرنا المنطقة الصناعية "عد هلوم"، وتوجهنا يميناً في طريق ترابية قبل مبنى كتب عليه بأحرف توراتية بيضاء "مجرمو أوسلو للمحاكمة". هذا المبنى كان مقهى على الطريق إلى غزة. من الناحية الشرقية للطريق هناك بعض البيوت كانت حينها داخل بيارات اسدود.
نتوجه يساراً ثم يميناً ونصل الى المدرسة الابتدائية للبنين، فيها علّم عبدالله – حتى الاحتلال– اللغات والتاريخ والجغرافيا. بمحاذاتها المدرسة الابتدائية للبنات التي كانت في مراحل بناء واحتلت. هي من وراء الجدار ولكنها متاخمة له.
كان في اسدود ثلاثة مقامات اسلامية مقدسة: ضريحا ابراهيم المطبولي وسلمان الفارسي قد خربا، وضريح أحمد أبو إقبال لا زال قائماً. القبر نفسه يمكن أن يرمم.
حكى لنا عبد الله أن معظم السكان هربوا مع المصريين إلى المجدل، وكذلك زوجته وابنته بنت الثالثة. الشيوعيون في القرية (بينهم الرفيق عبد الله) اعتقدوا أنه يجب أن نبقى. الجيش الإسرائيلي عين "ساسون غوطليب" (يقول عبد الله أنهم سموه الديراني لأنه جاء من خربة ديران، اليوم "رحوفوت"). بعد يوم أو بعض أيام طردوا كبار السن إلى المجدل، أما الأصغر سناً والشباب فقد نقلوا أسرى لموقع في "جديره". هناك قاموا بتعريبهم. كان بينهم أسرى مصريين كثيرون. بعد ذلك نقلوا الاسدوديين إلى "الجيتو" في المجدل التي كانت أيضاً قد احتلت، وعبد الله واحد منهم.

כניסת צה"ל לאיסדוד - נובמבר 1948

מתוך בני מורים, "תיקון טעות", נדידה שרצון ואונס כרוכים בה יחדיו: על העברת תושביה הנותרים של מג'דל לעזה, 1950. הוצאת עם עובד, 2000 עמ' 217-218

בנובמבר 1948 נכבשה איסדוד על ידי צה"ל. מטוסי חיל האוויר פיזרו כרוזים המבטיחים "יחס טוב" לאוכלוסייה הערבית. לאחר נטישת המצרים, נכנס כוח צה"ל לעיר. במרכז העיירה הייתה התקהלות של כ- 300 תושבים, ועל המסגד ועל בתים אחרים הונפו דגלים לבנים. לפי דיווחי צה"ל, התושבים נשארו בכפר בניגוד לרצון המצרים אשר הורו להם לעזוב והזהירו ממעשי נקם מצד היהודים. רבים מתושבי העיירה אכן עזבו את בתיהם וחיכו בפרדסים ובחולות מסביב לראות איך ינהגו היהודים.

התושבים נצטוו למסור את נשקם והחיילים ערכו חיפוש אחר כלי נשק נוספים. מפקד המחוז הגיע עם הוראה מראש מטה החזית להשאיר את התושבים בכפר ולאפשר כניסה לתושבים אשר נשארו בחוץ.מונה מושל צבאי לפקח על הסדר ושמירת הרכוש.אך מיד לאחר מכן, הגיעה הוראה נוספת, לגרש את האוכלוסייה, והיא אכן גורשה. אז החלה ביזה בעיר, אשר החיילים לא הצליחו להשתלט עלייה.

دخول الجيش الإسرائيلي إلى اسدود– نوفمبر ١٩٤٨

من كتاب بيني موريس، تصحيح خطأ (תיקון טעות) نزوح يحوي في طياته الرغبة والإكراه معاً: حول نقل سكان المجدل الباقين إلى غزة ١٩٥٠, ". إصدار عام عوفيد, . ٢٠٠٠ص ٢١٧–٢١٨ .

"في نوفمبر ١٩٤٨ احتلت اسدود من قبل جيش الدفاع الإسرائيلي. طائرات سلاح الجو ألقت مناشير تعد بمعاملة حسنة مع السكان العرب. بعد مغادرة المصريين، دخلت المدينة قوة من جيش الدفاع الإسرائيلي. في مركز البلدة تجمهر حوالي ثلاثمائة من السكان، وعلى المسجد وعلى بيوت أخرى رفعت أعلام بيضاء. حسب تقرير جيش الدفاع الإسرائيلي، بقي السكان في القرية ضد رغبة المصريين الذين أمروهم بالمغادرة وحذروا من أعمال انتقام من قبل اليهود. وفعلاً غادر الكثيرون من سكان البلدة وانتظروا في البيارات وتلال الرمال القريبة ليرقبوا تصرف اليهود.

أمر السكان بتسليم أسلحتهم وقام الجنود بالتفتيش عن أسلحة إضافية. وصل قائد المنطقة مع أوامر من قائد أركان الجبهة أن يسمح للسكان بالبقاء في القرية وإتاحة دخول السكان الذين كانوا خارجها. وقد عيّن حاكم عسكري للحفاظ على النظام وحماية الأملاك. ولكن بعد ذلك مباشرة وصلت أوامر إضافية بطرد السكان وقد تم الطرد فعلاً. وعندها بدأت أعمال نهب بالبلدة لم يستطع الجنود السيطرة عليها."

איסדוד

מתוך Walid Khalidi, "All That Remains", עמודים 110-113

(תרגום חופשי מאנגלית - אודי בורוביץ׳)

איסדוד לפני 1948

הכפר היה ממוקם על גבעת חול המשקיפה על השטחים הנרחבים למזרח, לצפון ולדרום, ממערב חסמה אותו גבעה גבוהה יותר. על גבעה זו, ממערב, נמצאים שרידיהן של ערים קדומות רבות שנשאו את אותו שם. איסדוד הייתה ממוקמת על דרך החוף ובסמוך לפסי הרכבת, המרחק מהים היה כ 5 ק״מ. השם הוא שיבוש של השם אשדוד, עיר ששורשיה במאה ה-17 לפנה״ס. על פי התנ״ך)יהושע יג׳ א׳-ג׳(אשדוד הייתה אחת מחמשת הערים החשובות של הפלשתים. יש להבחין בין עיר זו לבין עיר הנמל ״אשדוד-ים״ שהייתה רחוקה מאשדוד מרחק של כ 5 ק״מ זרועים דיונות חול. אחרי שנכבשה העיר ע״י המכבים במאה השנייה לפנה״ס היא נבנתה מחדש בתוך פחות מ 100 שנים והפעם כעיר רומית. שם העיר בתקופה זו היה ״אזוטוס״. בתקופה הביזנטית עברה הבכורה לעיר הנמל שהפכה לחשובה יותר מעיר האם.

איסדוד עברה לידיים מוסלמיות במאה השביעית. הגיאוגרף הפרסי, אבן-כורדדבי, קרא לה אזדוד וציין שהייתה בה תחנת הדואר בין רמלה לעזה. הסולטאן הממלוכי ח׳איט-ביי ציין שעבר בעיר בדרכו לדמשק בשנת 1477. בשנת 1596 איסדוד הייתה כפר בפלך עזה והאוכלוסייה בה מנתה 413 נפש. איסדוד שילמה מסיה בגין מספר סוגי יבולים: חיטה, שעורה, סומסום ופירות וכן גידול עזים. הנוסע המצרי הצופי, אסעד אל-לוקימי מתעד בשנת 1730 ביקור בח׳אן של איסדוד אחרי שעזב את עזה.

בסוף המאה ה – 19 השתרע הכפר איסדוד על כל מורדותיה המזרחיים של הגבעה הנמוכה. הח׳אן (ההרוס זה מכבר) עמד מדרום מערב לגבעה. הבתים היו בני קומה אחת בנויים מלבנים יבשות. שני מקורות המים העיקריים: באר בנויה ובריכה קטנה היו מוקפים בעצי תומר ותאנה. מדריך ״בדקר״ העריך לפני מלחמת העולם הראשונה שבכפר היו כ 5000 תושבים ותיאר את מיקומו ״על מורדות גבעה הנשלטת ע״י גבעה רמה יותר״.

האוכלוסייה הערבית באיסדוד הייתה בעיקרה מוסלמית. בכפר היו שני מסגדים ובית תפילה נוסף בעל שלוש כיפות. הכפריים האמינו שאחד מבתי התפילה היה שייך לסאלמן אל-פאריסי, בן לוויתו של הנביא מוחמד, ציון זה, היה בתוך מסגד שנבנה בתקופת שלטונו של הסולטאן הממלוכי אל-זהיר בייבארס (1259-1277). בית תפילה שני, נהוג היה לחשוב ששייך לשייח׳ המצרי אל-מטבולי ושלישי הוקדש לאחמד אבו-אל-איקבאל. 2 בתי ספר יסודיים היו באיסדוד: אחד לבנים (נפתח 1922) ואחד לבנות (נפתח 1924). מספר התלמידים הגיע ל 371 בנים ו 74 בנות באמצע שנות ה-40. באיסדוד הייתה מועצת-כפר.

החקלאות הייתה הענף הכלכלי העיקרי של הכפר. הגידולים העיקריים היו פירות, במיוחד הדרים, גפנים ותאנים בנוסף גידלו הכפריים שדות חיטה. ב 1944-5 היו לכפר 1921 דונמים של הדרים ובננות ובנוסף: 22,170 דונמים בהם גידלו דגנים, 8322 דונמים מושקים נוספים שימשו כמטעים. התושבים הסתמכו על גשמים ועל בארות (בעומק של 15 עד 35 מטר) על מנת להשקות את גידוליהם. בנוסף לחקלאות עסקו התושבים במסחר, באיסדוד היו מספר חנויות והיה נהוג בה יום שוק שבועי בימי רביעי, יום זה משך אליו כפריים רבים מהסביבה. המסחר התנהל סביב תחנת הרכבת שהייתה חלק מתחנות מסילת החוף.

בסביבה היו 9 חורבות שכללו מגוון של חרסים,

רצפות פסיפס, בורות מים עתיקים ובתי בד ליצירת שמן זית. חפירות ארכיאולוגיות בסביבה מעידות כי האתר היה מיושב ברציפות מהמאה השבע-עשרה לפנה"ס בקירוב ועד 1948. בעת העתיקה שגשג הכפר והגיע לשיאו בעיקר במאות השלוש-עשרה, ארבע-עשרה לפנה"ס.

כיבוש וגירוש

כשנכנסו הכוחות המצריים לא"י ב 15 במאי 1948 אחת ממטרותיהם הראשונות הייתה לתפוס את העמדות באזור איסדוד. המשימה הזו הוטלה על הגדוד התשיעי אבל ב 22 במאי גדוד חדש הגיע לחזית ואיסדוד נתפסה ע"י הגדוד השישי)זאת עפ"י ג'מאל עבד אל-נאצר, נשיא מצרים לימים וקצין בגדוד(. העיתונות הזרה לא דיווחה על כוח מצרי כלשהו שהגיע לאיסדוד עד ה 30 במאי אבל נאצר, כעד ראיה נשמע אמין יותר. בנקודה זו איסדוד הייתה ממוקמת על קו החזית שבין הכוחות המצריים לכוחות הישראליים. הישראלים תפסו את הדרך שבין איסדוד למג'דל אולם המצרים הצליחו לסלק אותם מהדרך ולשמור את קווי האספקה שלהם מדרום.

הפקודות המבצעיות של ישראל עסקו בכיבוש מג'דל, איסדוד ויבנה, התקפה בשלושה גלים החלה בשניים ביוני, התקפה זו הביאה לבריחתם של רבים מתושבי האזור. הניו-יורק טיימס דיווח כי "קרבות הדמים" בדרום ב 3 ביוני התנהלו סביב איסדוד. התקפה ישראלית נוספת החלה כמה ימים אח"כ ב9 וב 10 ביוני. ביום שלמחרת נכנסה לתוקפה ההפוגה הראשונה. במהלך ההפוגה נאצר היה מוצב באיסדוד משם הוא זיהה פעילות צבאית ישראלית ערה בזמן ההפוגה. בתקופה שבין שתי ההפוגות תקפו כוחות קומנדו ישראלים את מבואותיה של איסדוד. על פי ה"ניו-יורק טיימס" יחידה בשם "שועלי שמשון" הגיעה עד לעמדות המצריות באיסדוד.

איסדוד עצמה לא נכבשה עד סוף ההפוגה השנייה באוקטובר 1948. בתחילת מבצע "יואב" הותקפה איסדוד מהים ומהאוויר ונפלה לידיים ישראליות.

השלבים הראשונים של מבצע "יואב" היו מתואמים עם מבצע "ההר" שניהלה חטיבת גבעתי. גבעתי פלשה למספר כפרים באזור חברון ותפסה אותם ב 22-23 באוקטובר. רבים מהכפריים באזור חברון נמלטו לפני הגעת הכוחות הישראליים, האחרים גורשו אל חברון עצמה. בשלבים האחרונים של מבצעי "ההר" ו "יואב" מוזגו אזורי הפעולה והישראלים פרצו את הקווים המצריים ב 23 באוקטובר 1948.

על פי דיווח ב"ניו יורק טיימס" ב 18 באוקטובר 1948 הופצצה איסדוד מהאוויר, המצרים באיסדוד היו בסכנת כיתור ובידוד משאר הכוחות ונסוגו דרומה לאורך דרך החוף. שאריות האוכלוסייה האזרחית נמלטו בעקבות הטורים המצריים לפני כניסתם של הישראלים ב 28 באוקטובר. עפ"י בני מורים בערך 300 תושבים נותרו, מניפים דגלים לבנים, תושבים אלה גורשו דרומה כמעט מיד. מנשר של צה"ל קבע, ביום הכיבוש, כי הכוחות הישראליים נכנסו לאיסדוד על פי הרשאתם ולפי בקשת התושבים המקומיים.

ישובים ישראלים על אדמת איסדוד

המושבים שדה עוזיהו ושתולים נוסדו ב 1950 ממזרח לכפר.

בני דרום וגן הדרום שנוסדו ב 1949 ו 1953 בהתאמה שוכנים מעט מצפון לכפר על אדמותיו.

שרידי הכפר היום

רוב הבתים נהרסו, השרידים מכוסים בעשב ובקוצים. מדרום למרכז הכפר עומד המסגד הגדול ההרוס. עמודיו עדיין עומדים על תילם וכך גם הכניסה עם הקשת ממעל והחלונות.

כ- 200 מטר דרום מערבה משם נמצאים שני בתי הספר. מבנה קבר מוזנח עומד בסמוך. את הרחוב הראשי של הכפר בתוואי צפון-דרום עדיין ניתן לראות. מספר מבנים נותרו אף בצד המזרחי של הכפר. מטע אבוקדו ניטע לאורך הצלע הצפונית של הכפר ושדות מעובדים בצד הדרומי.

إسدود

(ترجم من الترجمة العبرية لكتاب وليد الخالدي "كي لا ننسى")

إسدود قبل ١٩٤٨

كانت القرية موجودة على تل رملي يشرف على المساحات الواسعة إلى الشرق والشمال والجنوب ويواجه تلا مرتفعا إلى الغرب. وعلى ذلك التل إلى الغرب توجد أنقاض عدة بلدات قديمة كانت تحمل نفس الاسم. كانت إسدود موجودة على الطريق الساحلي قريبا من سكة الحديد وكانت تبعد عن البحر بخمس كيلوميترات. وكان اسمها تشويشا لأشدود وهو اسم بلدة قديمة تعود إلى القرن السابع عشر قبل الميلاد. وحسب التوراة (يهشوع ٣ – ١٣) كانت أشدود إحدى مدن الفلسطينيين الخمس البارزة. ومن الجدير أن نميز بينها وبين المدينة البحرية "أشدود-يام" التي كانت تبعد عن إسدود بخمس كيلوميترات توفرت فيها الكثبان الرملية. وبعد أن احتلها المكابيون في القرن الثاني قبل الميلاد تمت إقامتها من جديد بعد أقل من قرن كمدينة رومانية اسمها "أزوتوس". وخلال الفترة البيزنطية أصبحت بلدة الميناء أهم من البلدة الأم.

في القرن السابع دخلت إسدود في الحكم الإسلامي. وسماها الجغرافي الفارسي ابن خرداذبه باسم أزدود وذكر كونها محطة بريد بين الرملة وغزة. وقال السلطان المملوكي قايطباي إنه مر بها في طريقه إلى دمشق في سنة ١٤٧٧. في سنة ١٥٩٦ كانت إسدود قرية في ناحية غزة وكان عدد سكانها ٤١٣ نسمة. وكانت تدفع الضرائب على عدة غلال مثل القمح والشعير والسمسم والفواكه وأيضا الماعز. ودوّن الرحال المصري الصوفي أسعد اللقيمي تفاصيل زيارته في خان إسدود في سنة ١٧٣٠ بعد أن ترك غزة.

في نهاية القرن التاسع عشر كانت قرية إسدود تمتد على المنحدرات الشرقية لتل منخفض. وكان الخان (الخرب وقتئذ) موجودا إلى الجنوب الغربي من التل. وكانت البيوت مبنية بالطوب ومؤلفة من طابق واحد. وكانت مصدرا المياه الرئيسيان بئرا حجرية وبركة صغيرة تحيطهما بساتين النخيل والتين. وقدر بيديكر قبل الحرب العالمية الأولى عدد سكانها بحوالي ٥٠٠٠ نسمة فوصف قرية "على سفح تل يشرف عليه تل ثاني أكثر ارتفاعا". كان معظم سكان إسدود من المسلمين وكان في القرية مسجدان ومكان آخر للعبادة ذو ثلاث قباب.

واعتقد القرويون أن أحد المساجد تبع سلمان الفارسي من صحابة النبي محمد وذلك اعتمادا على ما وجد داخل مسجد أقيم خلال فترة السلطان المملوكي الظاهر بيبرس (١٢٥٩-١٢٧٧). وباعتقادهم أن المسجد الثاني تبع الشيخ المصري المتبولي وأن الثالث تبع أحمد أبو الاقبال. وكانت مدرستان ابتدائيتان في إسدود: إحداهما للبنين (اعتبارا من سنة ١٩٢٢) والثانية للبنات (اعتبارا من سنة ١٩٢٤). وبلغ عدد التلاميذ ٣٧١ تلميذا و ٧٤ تلميذة في أواسط الأربعينات. كان لإسدود مجلس بلدي.

وكانت الزراعة اقتصاد القرية الأساسي وكانت أهم المحاصيل الفاكهة ولا سيما الحمضيات والعنب والتين إضافة إلى القمح. في سنتي ١٩٤٤-١٩٤٥ كان ١٩٢١ دونما مخصصا للحمضيات والموز و ٢٢١٧٠ دونما للحبوب و٨٣٢٢ دونما مرويا للبساتين. واعتمد السكان على الأمطار وعلى الآبار (بين ١٥ و٣٥ متر عمقا) لري المزروعات. وبالإضافة إلى الزراعة كان السكان يعملون بالتجارة وكانت في إسدود عدة دكاكين وسوق أسبوعية كل يوم أربعاء الأمر الذي جذب سكان كثيرين من القرى المجاورة. وجرت التجارة حول محطة سكة الحديد التي كانت جزء من خط سكة الحديد الساحلي.

كانت في جوار إسدود ٩ خرب تضم تقايا فخارية متنوعة وأرضية من الفسيفساء وصهاريج قديمة ومعصرة زيتون. وكشفت التنقيبات الآثرية عن أن الموقع بقي آهلا بصورة مستمرة من القرن السابع عشر تقريبا وحتى سنة ١٩٤٨. وازدهرت القرية في الفترة القديمة وبلغت إلى ذروتها في القرنين الثالث عشر والرابع عشر قبل الميلاد.

الاحتلال والتهجير

عندما دخلت القوات المصرية فلسطين في ١٥ من شهر أيار\ مايو ١٩٤٨ كان أهم هدف سيطرة منطقة إسدود. ففرضت هذه المهمة على الكتيبة التاسعة لكن في ٢٢ مايو وصلت كتيبة جديدة إلى الجبهة وتسلطت الكتيبة السادسة على إسدود كما ذكر الرئيس المصري الراحل جمال عبد الناصر الذي كان آنئذ ضابط في الكتيبة. ما ذكرت الصحافة الأجنبية وجود أي قوة مصرية في منطقة إسدود حتى ٣٠ مايو ولكن شهادة عبد الناصر العيانية تبدو أمينة. في تلك الفترة كانت إسدود تقع على الخط الأمامي بين القوات المصرية والقوات الإسرائيلية. وتسلطت القوات الإسرائيلية على الطريق بين إسدود والمجدل غير أن المصريين نجحوا في طردها من الطريق واحتفظوا بخطوط امداداتهم من الجنوب.

كانت الأوامر الإسرائيلية تستهدف احتلال المجدل وإسدود وبينه وقد شن الهجوم في ٢ يونيو الأمر الذي سبب تشريد سكان كثيرين من المنطقة. وذكرت صحيفة "نيو يورك تييمز" "قتال دموي" في جنوب البلاد بجوار إسدود في ٣ يونيو. وبعد عدة أيام في ٩ و- ١٠ يونيو شنت القوات الإسرائيلية هجوما ثانيا. وفي يوم الغد دخلت الهدنة الأولى حيز التنفيذ. خلال الهدنة كان عبد الناصر مرابطا في إسدود حيث لاحظ النشاط العسكري الإسرائيلي خلال الهدنة. وفي الفترة ما بين الهدنتين شنت قوات المغاوير الإسرائيلية هجمات في منطقة إسدود. وحسب "نيو يورك تييمز" وصلت وحدة تدعى "ثعالب شمشون" إلى الخطوط المصرية في إسدود.

ولم يتم احتلال إسدود حتى نهاية الهدنة الثانية في أكتوبر ١٩٤٨. في بداية عملية "يوآف" شن الهجوم على إسدود من البحر ومن الجو فسقطت البلدة في يد الإسرائيليين.

وجرت المراحل الأولى من عملية "يوآف" بتنسيق مع عملية "ههار" التي قام لواء غفعاتي بها. فاقتحم هذا اللواء عددا من القرى في قضاء الخليل في ٢٢ - ٢٣ أكتوبر وقد فر كثيرون من سكان القرى في قضاء الخليل قبل وصول الإسرائيليين وطُرد الآخرون إلى الخليل. وفي المراحل الأخيرة لعمليتي "ههار" و "يوآف" تم دمج المنطقتين واخترقت القاوت الإسرائيلية الخطوط المصرية في ٢٣ أكتوبر ١٩٤٨.

وجاء في صحيفة "نيو يورك تييمز" في ١٨ أكتوبر ١٩٤٨ أن الإسرائيليين قاموا بقصف جوي في منطقة إسدود وكان المصريون هناك مهددين بالحصار والعزل وانسحبوا إلى الجنوب على الطريق الساحلي. ومن بقي من السكان المدنيين فر مع الطوابير المصرية قبل دخول القوات الإسرائيلية في ٢٨ أكتوبر. وذكر بيني موريس أن حوالي ٣٠٠ من سكان البلدة بقوا فيها رافعين الأعلام البيض فطردوا فورا إلى الجنوب. وجاء في بيان أصدره جيش الدفاع الإسرائيلي في يوم الاحتلال أن القوات الإسرائيلية دخلت إسدود بناء على طلب السكان المحليين.

المستعمرات الإسرائيلية على أرض إسدود

أقيمت مستعمرتا سدي عزياهو وشتوليم في ١٩٥٠ إلى الشرق من موقع القرية.

أما مستعمرتا بني دروم وغان هدروم التان أسستا في سنتي ١٩٤٩ و ١٩٥٣ على التوالي فهما إلى الشمال من موقع القرية وعلى أراضيها.

أنقاض القرية اليوم

دمرت معظم البيوت وغطتها الأعشاب والأشواك. إلى الجنوب من مركز القرية يقع المسجد الكبير الخرب. وما زالت أعمدته قائمة كما لا تزال بوابته المقوسة ونوافذه. وعلى بعد ٢٠٠ متر إلى الجنوب الغربي تقع المدرستان. وبالقرب منهما ثمة مقام مهجور. ويمكن ملاحظة الشارع الرئيسي في وسط القرية من الشمال إلى الجنوب. وفي الجانب الشرقي من القرية تبقت عدة منازل. وقد غُرس بستان شجر الأفوكادو إلى جانب الطرف الشمالي للقرية وفي الطرف الشرقي تمتد حقول مزروعة.

1946 אישדוד   VILLAGE SURVEYS 1946

اسدود ١٩٤٦   SERIAL No. T/51/16

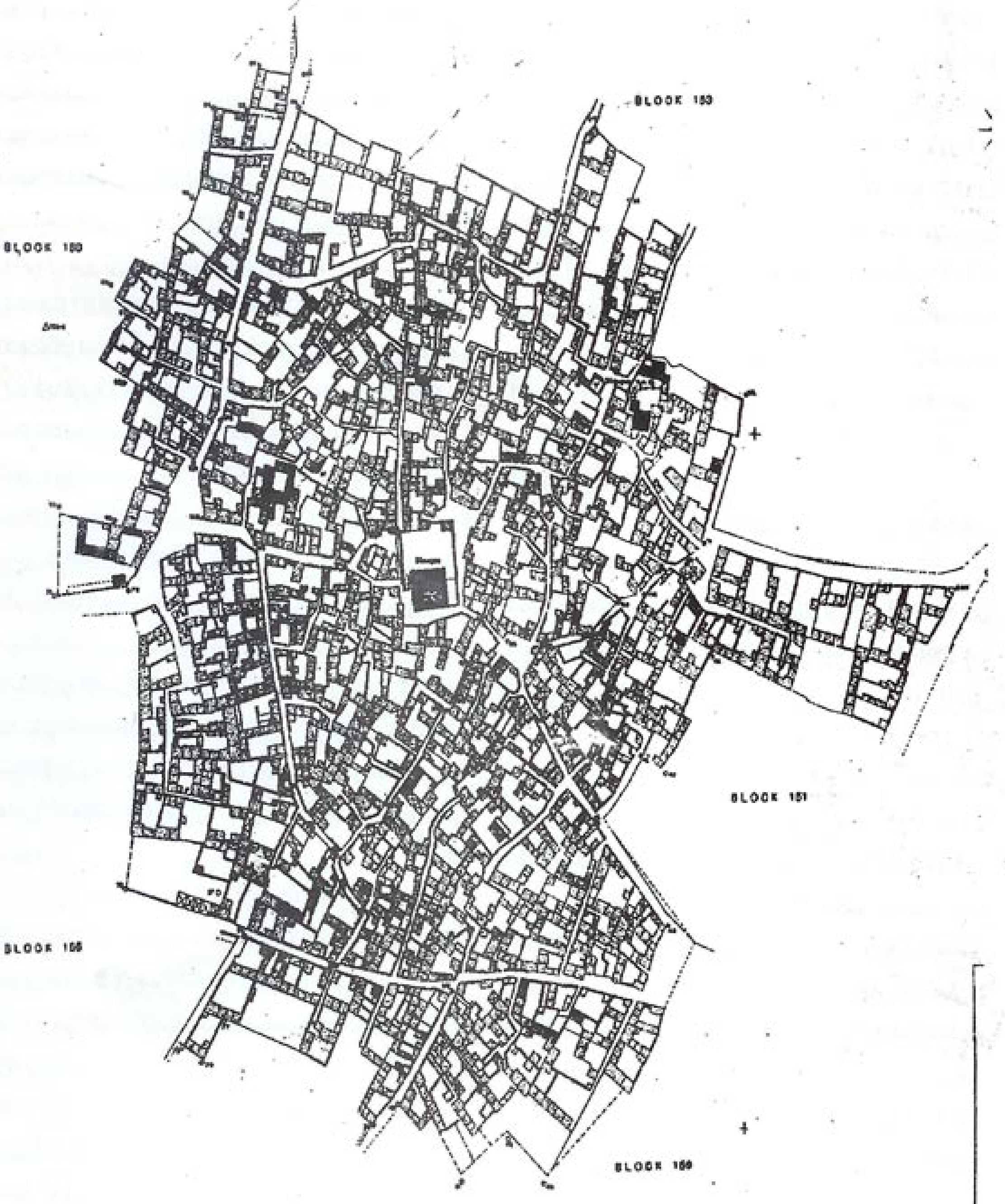

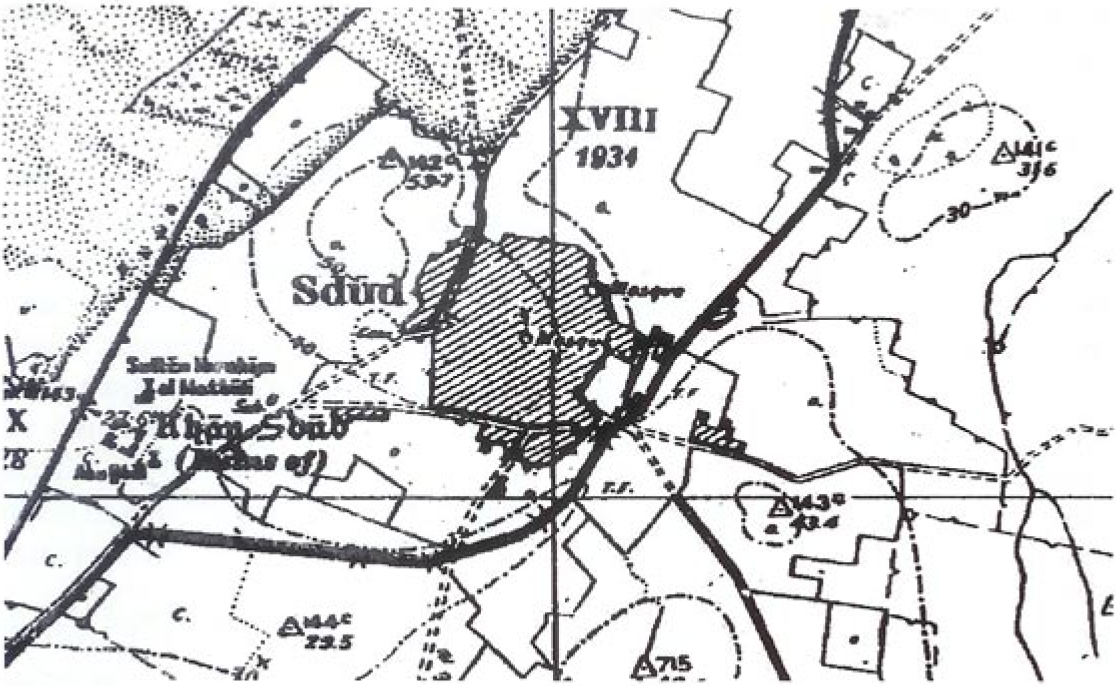

An aerial view of Isdud. (Pre-1935) [illegible]

המשך הסיור - מג'דל
אורי זקהם

ואז יצאנו למג'דל. במג'דל היו כ- 12000 תושבים. שטח קרקעותיה כ-100 קמ"ר. ב-4 בנובמבר נכנס אל העיר צבא ישראל לאחר שהצבא המצרי עזב אותה. נשארו בעיר כ-3000 תושבים. עד אוקטובר 1950 הם חיו בגטו, בממשל צבאי שנעשה יותר ויותר נוקשה. רובם גורשו לעזה, וקבלו פצויים על מטלטליהם, ו-15 משפחות גורשו ללוד. משפחה אחת, אלחטיב, חזרו ועדיין חיים שם (רביע, בנו של עבדאללה נשוי לבת המשפחה). תושבי מג'דל עסקו בחקלאות, אריגה ומסחר.

נסענו דרומה ופנינו ימינה לאשקלון צפון, ואח"כ שמאלה לכיוון מגדל (כך על שלט העירייה).
לאחר כמה זמן מימין מגרש גדול עם עשב שרוף, ראיתי בברור קבר אחד - בית הקברות של מג'דל. פנינו שמאלה למג'דל וחנינו. נותרה עיר שלמה בלי התושבים. משני עברי הרחוב הראשי (הרצל) הרסו הרבה, ויש מגרשים פתוחים ובתים מפוזרים. בהרצל נותרו המון בתים וחנויות ברצף. קיים רחוב אחד שלא נהרס ובו בתים וחנויות. ניתן להבחין בסגנון הישן של המבנים. ברוב הרחוב יש חנויות ומסעדות. הרחוב הומה, מוזיקה מזרחית, עולים מברית המועצות ומאתיופיה. פינת הרחובות 'הכרם' ו'הרצל' היא רחבת הפינויים, שם הועלו התושבים על משאיות בדרך לעזה. בוורשה קראו לזה 'אומשלגפלאץ'.
מסגד מג'דל, (ג'אמע אלחוסיין) בקצה הצפוני, משמש כמסעדה (גם משקאות חריפים) ובצד של המחרב מוזיאון לתולדות אשקלון ותערוכות אמנות. במוזיאון עצמו אין כמעט איזכור לעיר מג'דל ולתושביה, לגבי חיי האוכלסיה הערבית, כגון מספר תושבים, אורח חיים, ופינוי התושבים הערבים לאחר הקמת מדינת ישראל.
קיבל את פנינו ויקטור, בן העיר. הוא נולד באפריל 1953 ברחוב הכרם שבתחום העיר הערבית. הוא סיפר כי באזור זה היה הגטו בו

איסדוד
2003
اسدود
٢٠٠٣

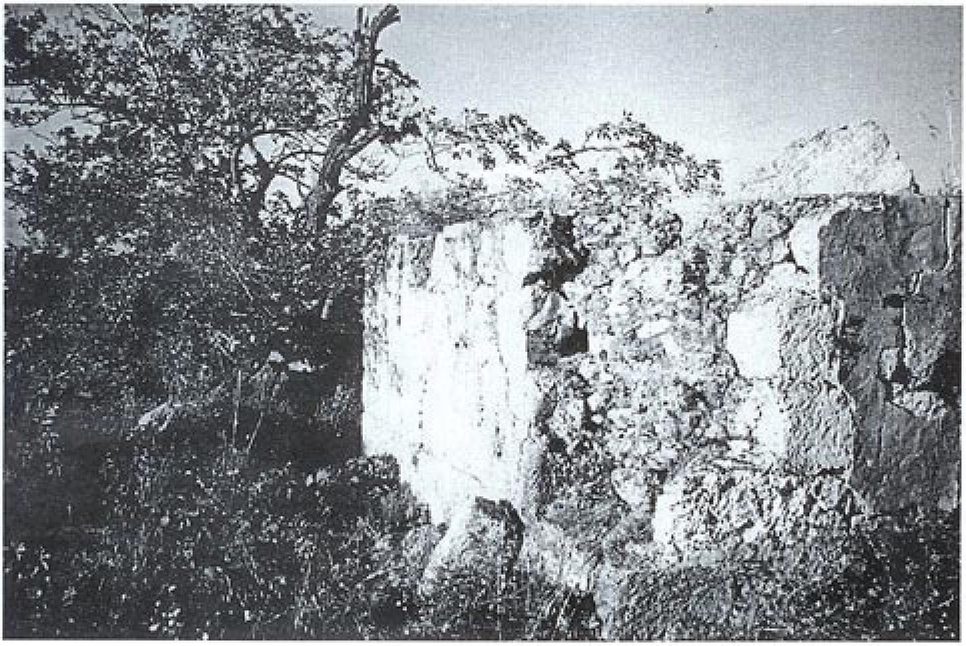

גרו הערבים. הוא זכר את הגטו מזמן היותו ילד. סיפר כי הוא נכה צה"ל מיום כיפור ומתנדב בתחזוקת המבנה. הוא היה מאוד נחמד ושאל את עבדאללה "איך אנחנו שומרים לכם על המסגד?"

בתוך המוזיאון ישנה תמונה של חיילי צה"ל נכנסים למג'דל. מתחת לתמונה רשום: "שיחרור העיר". ויקטור הצביע על תמונה זו ותיאר את המתרחש כ"כיבוש העיר".

تكملة المسار–المجدل

اوري زقهيم

وبهذا خرجنا للمجدل التي كان فيها ١٢ الف نسمه. مساحة اراضيها ١٠٠كم٢ . في الرابع من نوفمبر دخل الجيش الاسرائيلي الى المدينه التي قد أخلاها الجيش المصري. بقي في المدينه حوالي ثلاثة الاف نسمه الذين عاشوا في معزل (جيتو) حتى اكتوبر ١٩٥٠ تحت وطأة الحكم العسكري الذي اصبح أكثر صعوبه .أغلبة السكان طُردوا الى غزه وأخذوا تعويضات على أملاكهم . ١٥ عائله طُردت الى اللد ، عائله واحده (عائلة الخطيب) قد رجعت وبقيت تسكن هناللك حتى يومنا هذا (ربيع ابن عبدالله تزوج احد بناة هذه العائله). اشتغل سكان المجدل بالزراعه والغزل والتجاره.

سافرنا جنوباً وتوجهنا يميناً الى شمال أشكلون ، وبعد ذلك سافرنا شمالاً بإتجاه المجدل(هكذا كُتب على لافتة البلديه).

بعد فتره من ألزمن شاهدنا ساحه كبيره فيها عشب محروق على الجهه اليمنى للشارع. رأيت بوضوح قبر واحد– مقبرة المجدل. إتجهنا شمالاً الى المجدل واوقفنا السياره. بقيت مدينه كامله خاليه من السكان.

بجانبي الشارع الرئيسي (شارع هرتسيل) هدموا الكثير ، وما بقي سوى مساحات خاليه وبيوت متناثره هنا وهناك، وفي شارع هرتسيل بقيت كثيراً من البيوت والحوانيت . نوعية البناء القديم توحي بذلك . توجد حوانيت ومطاعم بأغلبية الشارع. الشارع يعج ، بالخلفيه موسيقى شرقيه، وقادمين جدد من الاتحاد السوفيتي ومن اثيوبيا.

במוזיאון קיימת תכתובת משנות ה - 50 לגבי שינוי השם של העיר ממג'דל לאשקלון.

לאחר היציאה מהמסגד הלכנו ומצאנו את בית הספר שניהל עבדאללה. זה היה בית הספר הקטן. למדו בו כ-250 תלמידים. לא רחוק מהמסגד יש גם בניין גדול שהיה פעם מפואר, בית יוסף תמים ניג'ם. בניין העיריה \ מושל נהרס כבר.

زاوية شارعي الكرم وهرتسل هي مساحة الاخلاء حيث اجبروا السكان على الصعود للحافلات بطريقهم الى غزه ، في وارسو أسموها " اموشلاجفلاتش ".

مسجد ألمجدل، (جامع الحسين) الجانب الشمالي للمسجد يُستغل كمطعم (يُقدم فيه أيضاً مشروبات روحيه) وبجانب المحراب أقيم متحف لتاريخ اشكلون ولعرض اعمال فنيه. في المعرض لا يُوجد ذكر للمجدل وسكانها، لطبيعة واسلوب حياتهم كم كان عددهم وايضاً لم يكن ذكر لاخلاء اهل البلد العرب بعد قيام الدوله.

إستقبلنا فكتور وهو من مواليد المدينه ، ولد فكتور في شهر نيسان من العام ١٩٥٣ في شارع الكرم الذي يعتبر ضمن المدينه العربيه. حدثنا انه في هذه المنطقه كان يسكن العرب في شبه معزل حيث يذكره منذ طفولته. كما واخبرنا انه معاق حرب منذ حرب "يوم الغفران" وانه يعمل متطوعاً بصيانة البنايه. لقد كان لطيفاً وسأل عبدالله "كيف نصون لكم المسجد؟".

داخل المسجد توجد صوره لجنود جيش اسرائيل وهم يدخلون المجدل. تحت الصوره مكتوب "تحرير المدينه". فيكتور أشار الى الصوره ووصف ما حدث "باحتلال المدينه".

في المتحف توجد وثيقه تحمل في طياتها تغيير اسم المدينه من " المجدل" الى "أشكلون".

بعد خروجنا من المسجد مشينا قليلاً ووجدنا المدرسه التي أدارها عبدالله. لقد لقد كانت المدرسه صغيره وتعلم فيها ٢٥٠ طالباً . ليس بعيداً من المسجد يوجد أيضاً مبنى كبير، في السابق كان مبنى فخم ، انه منزل يوسف تميم نجم. مبنى البلديه\ الحاكم قد تم هدمه.

ראיון עם עבדאללה זקות

נולדתי באיסדוד בשנת 1923. גרו במקום קרוב ל 4,000 איש. נולדתי למשפחה של פלאחים, חקלאים. היו לנו אדמות, כרמים, פרדסים. איסדוד הייתה מהכפרים הגדולים. קרוב ל- 60,000 דונם. התושבים חיו על חקלאות. בזמן מלחמת העולם השנייה עבדו במחנות של הצבא הבריטי. חיים פשוטים. אנשים לא היו רעבים. היו הרבה פרדסים וכרמי ענבים.

בגיל 9 התחלנו ללמוד. למדתי באיסדוד 5 שנים במג׳דל 3 שנים ובעזה שנתיים. לאחר מכן נכנסתי להוראה כמורה בית ספר. הייתי מורה באיסדוד. עד שנת 1948 איסדוד הייתה בחלק הפלשתיני של פלשתין בתוכנית החלוקה. הצבא המצרי הגיע. הייתה מלחמה נגד הצבא המצרי. בסוף 1948 הצבא המצרי נסוג. נשארנו בכפר ועודדנו אנשים שיישארו, רצינו לחיות עם היהודים בדו קיום. באיסדוד היו כ- 4,000 תושבים ונשארו יותר מ- 500.

הצבא הישראלי הגיע והטיל עוצר. לאחר מכן שלטונות הצבא הגיעו לחפש אווירונים שנפלו. למחרת אמרו לנו לצאת לכביש. לא חשבנו שייקחו אותנו לשבי. את הצעירים, מעל גיל 17, לקחו לשבי. את הזקנים והנשים גירשו למג׳דל. ב –1948 הפלשתינאים ברובם לא נלחמו, המצרים נלחמו. המצרים לא רצו שהפלשתינאים ילחמו. מי שהיה לו רובה לקחו ממנו. היו אנשים בודדים שהגנו על המקום. המפקדה המצרית הייתה במג׳דל. לקחו אותי לשבי לגדרה. היו שם גם מצריים. מיינו אותנו. היו מאות מהצבא המצרי יחד איתנו. לאחר כמה ימים שלטונות הצבא פתחו את הדרך מעזה למג׳דל. בסוף 48 לא נשאר רוב ערבי. גירשו אותם. אך כדי שלא יגידו שהם גירשו, אמרו שצבאות ערב קראו לאנשים וזה לא נכון. הם גירשו אותנו. אותי גירשו למג׳דל. הייתי שם מורה. היה מושל צבאי בגדרה, צוקרמן, שניסה לעזור. אנשים התחילו לעבוד. בלילה היה עוצר. היינו גרים בגטו. יוצאים לעבודה עם שמירה וחוזרים עם שמירה. אנשים עבדו, התפרנסו. לאחר שלושה חודשים החליטו לגרש את התושבים. הצבא היה בא בלילה להפחיד. נתנו כסף, שוחד לאנשים שימכרו חפצים ויעברו לעזה. את אלה שלא רצו לעזוב לעזה, הביאו ללוד. חלק מהמשפחה שלי בעזה.

בתחילת שנת 50 צוקרמן כבר לא היה המושל. באו אחרים. החליטו לגרש בתחילת 50. לא יכלו פשוט לגרש. ישראל לא הייתה מוכרת באו״ם. אני הייתי מהאנשים שהתנגדו לגירוש. חשבנו שיהיה שלום, יחזרו אנשים ונחיה בכפרים שלנו. ראו שזה לא הולך. ישראל הייתה חדשה לא יכלה לעשות מה שתכננו. עשו בתחכום שהעולם יראה שלא הם ישר מגרשים, פעלו לא בדרך ישירה. לא נתנו לי ללמד בבית ספר. רציתי להישאר במג׳דל. לא עזבתי. היינו קבוצה שהתנגדה לגירוש, בחורים צעירים משכילים. לא שיתפתי פעולה. הגלו אותי לעכו. לא התחילו אז עוד לגרש אנשים. לא יכלו, העולם ראה. בגטו במג׳דל אנשים עבדו. הגיעו קבלנים יהודים לקחו פועלים לעבודה. גרו בגטו כ 3,000 אנשים. באמצע שנת 49 התחילו להגיע יהודים למג׳דל. היהודים חיו מחוץ לגטו. עבדתי בקטיף עם יהודים. היו באים לגטו אנשי עמל לשתות קפה. באפריל 50 הגלו אותי לעכו.

היינו מתייצבים אצל המושל הצבאי של הגליל המערבי. לכל כמה כפרים בגליל היה מושל. כל בוקר היינו מתייצבים שם. לאחר מספר שבועות הגלו אותי לתרשיחא. המושל הסיע אותי מעכו לתרשיחא. שמו משה רייס. אמר שאנחנו עושים תעמולה נגד הממשלה. הגלו אותי כי אני מתנגד לגירוש ממג׳דל. הגענו לתרשיחא. הייתי צריך להופיע פעמיים ביום למשטרה. לא בית, לא עבודה, לא שום דבר אסור לצאת מהכפר. תבוא למשטרה, תחתום. שאלתי איפה משפחת בשארה, חיפשתי מישהו שהתארח אצל המשפחה. כשרמלה נכבשה, התושבים נכנעו בתנאים של הצבא, אך בכל זאת לאחר כמה ימים גירשו את כל התושבים. היה אדם שנשאר ודרש את האדמות ואז הגלו אותו לתרשיחא, שמעתי שהוא אצל משפחת בשארה. גרתי שם. הייתי מתייצב במשטרה כל יום.

יום אחד שמעתי שיש אסיפה בפקיעין. רציתי להגיע לאסיפה, לדעת מה קורה עם אשתי והבת. אסור היה לי לצאת מתרשיחא. אשתי והבת שלי נשארו במג׳דל. הגעתי לאסיפה בפקיעין. הגיעה משטרה לחפש אנשים לקחו אותי לבית של פלאחים. המשטרה לא מצאה אותי. למחרת חזרתי לתרשיחא. אמרו לי שהמשטרה חיפשה אותי. הקצין אמר לי היית בפקיעין, אמר לי לנקות את האורווה. סירבתי. נתן לי מכות. אמרתי לו שישלם על זה. הוא החזיר אותי לעכו. משם החזירו אותי לתרשיחא. הייתי במעצר בערב הגיעו אנשי צבא, התנצלו על המכות שקיבלתי, ואמרו בתנאי שלא אתלונן על כך לכנסת או לעורך דין, אני חופשי. חופשי להיות בתרשיחא. אם אגיש תלונה יעמידו אותי למשפט. הסכמתי. חזרתי למשפחת בשארה. רציתי לצאת לעבוד לצאת מהבית סוהר. הסכמתי לא להתלונן. מהמפלגה הקומוניסטית רצו שאתלונן. העבירו שאילתא לכנסת. העמידו אותי למשפט ושפטו אותי ל-4 חודשים לכלא ביפו. השתחררתי בספטמבר 50.

הגעתי למג׳דל. הצבא שלט בעיר. ראיתי אנשים עם רהיטים ובגדים, היו אנשים שרצו לצאת לירדן. חלק מהאנשים רצו להישאר. למחרת לקחו אותי לעכו ולתרשיחא. לא התייצבתי למשטרה. עבדתי כמה זמן, בחודש נובמבר 50 הגיע מכתב שאשתי והבת בלוד. חזרתי לעכו לקחת רישיון לחזור. המושל רייס היה אחראי על כל הגליל. אמר שייתן לי בית, אחזור לעבוד. אמרתי לו שאני לא רוצה כל עוד הוא במדים של הצבא. נתן לי מכתב. חזרתי ללוד, ומשם לרמלה בפקודת המפלגה. לנהל את הסניף. לא רציתי להיות בבית סוהר בתרשיחא. בתרשיחא הייתי בבית סוהר לא יכולתי לצאת מהגבול של הכפר. ברמלה עבדתי בחקלאות ואחר כך בבית חרושת, עד שיצאתי לפנסיה. גידלנו שבעה ילדים.

לפני 1948 במג׳דל היו אורגים, אריגה היה מקור פרנסה חשוב עבור תושבי מג׳דל. בכל בית היה נול ואנשים היו מתפרנסים מזה. כל המשפחה הייתה עובדת. רמת החיים הייתה טובה. בזמן מלחמת העולם השנייה מג׳דל התעשרה, נתנו להם להביא מהודו בדים לאריגה. כל המשפחה הייתה עובדת על הנול. היו גם אדמות ופרדסים. עיר גדולה ועשירה. מכל האזור היו באים לכאן, לשוק לטחנת קמח. בזמן הממשל הצבאי המשיכו לעבוד באריגה וחקלאות בשיתוף עם ההסתדרות. מור מההסתדרות לא נתן שיגרשו. הם עזרו. לא יכלו לגרש אנשים בלי ההסכמה.

مقابله مع عبدالله زقوت

ولدت في أسدود سنة ١٩٢٣، سكن في القريه حوالي ٤٠٠٠ نسمه. وُلدت لعائلة فلاحين وكان يملكنا اراضي وكروم وبيارات. اسدود كانت من القرى الكبيره حيث بلغت مساحتها ما يقارب ٦٠٠٠٠ دونم إعتاش اهلها على الزراعه. اثناء الحرب العاليمة الثانية اشتغل سكان اسدود في معسكرات الجيش البريطاني. الحياة كانت بسيطة، لم يكن الناس جائعين، وكان الكثير من البيارات وكروم العنب.

في جيل ٩ سنوات بدأنا نتعلم فتعلمت باسدود ٥ سنوات وفي المجدل ٣ سنوات وفي غزة سنتين. ومن بعدها باشرت أعمل كمعلم مدرسة في اسدود. في عام ١٩٤٨ كانت اسدود ضمن القسم الفلسطيني في قرار التقسيم. وصل الجيش المصري فشنت معركة ضده وفي نهاية ١٩٤٨ انسحب الجيش المصري، لقد بقينا في القرية وشجعنا الناس ان لا يتركوا القرية فرغبنا العيش بتعايش مع اليهود. كان في اسدود ٤٠٠٠ نسمة وبقي ٥٠٠ .

عندما وصل الجيش الاسرائيلي فرض حظر التجول وبعد ذلك وصلت سلطات الجيش للتفتيش عن مظليين قد سقطوا. وفي اليوم التالي امرونا بالخروج للشارع ولم نفكر للحظة بانهم سيأخذوننا للاسر فاخذوا الشباب حتى جيل ١٧ للاسر والشيوخ والنساء طُردوا للمجدل بسنة ١٩٤٨.

اغلبية الفلسطينين لم يحاربوا فالمصريين حاربوا ولم يرغبوا بمشاركة الفلسطينيين بالحرب، من كان معه بارودة اخذوها منه، وكان هناك افراد دافعوا عن المكان. القيادة المصري تواجدت في المجدل.

أسروني في جديرا حيث كان هناك أيضا مصريون. بعد أن تم تصنيفنا كان معنا المئات من الجيش المصري، وبعد ذلك بايام فتحت سلطات الجيش الطريق بين غزة والمجدل. حتى نهاية عام ١٩٤٨ لم تبقى اكثرية عربية، فقد طردوهم وحتى لا يقولوا بانهم طردونا إدعوا بان الجيوش العربية نادتنا وهذا غير صحيح.

لقد طردونا وانا شخصياً طردوني للمجدل فعملت فيها معلما، أذكر انه كان في جديرا حاكما عسكريا اسمه سوكرمان وهو حاول المساعدة. كنا نسكن بشبه "جيتو" وبدأ الناس يزاولون حياتهم الطبيعيه بالعمل والمعيشه. في الليل كان حظرا للتجوال وفي الصباح كنا نخرج للعمل مع حراسة ونرجع مع حراسه. بعد ثلاثة اشهر قرروا طرد السكان. فكان يأتي الجيش بالليل لاخافة الناس كما واعطوا نقودا ورشاوي للذين وافقوا بيع متاعهم والانتقال اليغزة، اما بالنسبه للذين رفضوا الرحيل الى غزه احضروهم الى اللد. اما عائلتي فقسم منها مايزال يسكن في غزة.

في بداية الخمسينات سوكرمان لم يكن حاكما عسكريا بعد. جاء آخرون وقرروا طرد السكان. لم يستطيعوا طرد السكان لان اسرائيل لم يكن معترف بها في الامم المتحدة.، كنت مع مجموعة من الشباب المثقفين الذين رفضوا الطرد. حسبنا بانه سيكون سلاما وسيرجع الناس الى قراهم للعيش بسلام. وبما انه لم يمر وقت طويل على وجود اسرائيل وانهم لم يرضوا بأن العالم يعلم بانهم يطردون السكان بطريقه مباشره فعملوا بطرد الناس بصوره غير مباشره.

لم يوافقوا ان استمر بعملي معلما وفضلت البقاء بالمجدل ولم اترك. وبعد أن رفضت التعاون، نفوني في شهر نيسان من العام ١٩٥٠ الى عكا ولم يكونوا قد بدأوا بعد بالطرد الجماعي لأن العالم كان على مرأى ومسمع من ذلك. بلغ عدد سكان الجيتو في المجدل حوالي ٣٠٠٠ شخص حيث من بينهم كانوا اشخاص يعملون كما وجاءوا مقاولين يهود واستاجروا عمالا للعمل. في منتصف سنة ١٩٤٩ بدأ اليهود يصلون للمجدل، عمل اليهود خارج الجيتو، انا اشتغلت في القطيف مع اليهود وكان يأتي العمال اليهود للجيتو لاحتساء القهوة وهذا قبل ان يتم طردي.

في ذلك الوقت لكل عدة قرى في الجليل كان حاكما عسكريا، وكان يجب علينا التواجد في مكاتب الحاكم العسكري في الجليل الغربي كل صباح، وبعد عدة اسابيع تم نفيي مره أخرى أما هذه المره كان الى ترشيحا ، الحاكم نقلني بسيارته من عكا لترشيحا كان اسمه موشيه رييس قال باننا نحرض ضد الحكومة ، نفوني لانني كنت ضد الطرد للمجدل . وصلنا ترشيحا ، كان علي ان اتواجد مرتين باليوم عند محطة الشرطة لم يكن عندي بيت ولا عمل او اي شيء ومنعوني من الخروج من القرية ، تعال للشرطة ووقع . سألت عن عائلة بشارة لانني فتشت عن شخص يأوي عندهم- عندما أحتلت الرملة استسلم الناس لشروط الجيش ومع كل هذا تم طرد السكان، بقي انسان الذي طالب باراضيه ونفوه كذلك لترشيحا وسمعت بانه يسكن عند عائلة بشارة- سكنت هناك وكنت اتواجد بمقر الشرطة يوميا .

يوم ما سمعت عن اجتماع في البقيعة فرغبت بحضوره لاعرف ما قد حصل لزوجتي وابنتي حيث تركتهم في المجدل، على الرغم من انه لم يكن مسموح لي بمغادرة ترشيحا . وصلت للاجتماع بالبقيعة ووصلت الشرطة أيضا للتفتيش عن أشخاص، بعض الاشخاص أخباؤني من الشرطه عند عائلة فلاحيين والشرطة لم تجدني ، في اليوم التالي رجعت الى ترشيحا واخبروني بأن الشرطة قد فتشت عني. عندما ذهبت لمكتب الشرطه قال لي الضابط انني كنت في البقيعة وطلب مني تنظيف الاسطبل ، رفضت فضربني وقلت له بانه سيدفع ثمن ذلك فارجعوني الى عكا ومن هناك ارجعونا لترشيحا .
كنت بالمعتقل بالليل وعندما وصل رجال الجيش اعتذروا لي على الضرب بشرط ان لا اقدم ضدهم شكوى للكنيست او احد المحامين وبانني ساكون حرا طليقا في ترشيحا وان قدمت شكوى سوف يحاكمونني ، وافقت ورجعت لعائلة بشارة ، اردت الخروج من السجن ووافقت ان لا اقدم شكوى ، بالحزب الشيوعي ارادوا ان اقدم شكوى فقدموا استجوابا للكنيست ، حاكموني وسجننوني اربعة اشهر بسجن يافا وأطلق سراحي بسبتمبر ١٩٥٠ .

وصلت للمجدل الجيش كان يحكم المدينة ، رأيت اناسا مع اثاث وملابس وامتعه فقد ارادوا الوصول للاردن وقسم اخر اراد البقاء . وفي الصباح اخذوني لعكا وترشيحا مره اخرى.
لم اتواجد بمقر الشرطة ، عملت لفترة من الزمن ، وفي نوفمبر ١٩٥٠ وصلتني رسالة بان زوجتي وابنتي باللد ، رجعت لعكا واخذت تصريحا للرجوع وفي ذلك الوقت كان الحاكم رايبس مسؤولا عن منطقة الجليل وقال لي بانه سيعطيني بيت وسارجع للعمل فقلت له انني لن اقبل عرضه طالما كان بالزي العسكري فاعطاني رسالة ورجعت الى اللد . ومن هنال الى الررملة بامر من الحزب لكي ادير الفرع .

لم ارغب بالبقاء بترشيحا لانها كانت بمثابة سجن لي حيث منعت للخروج من حدود القرية ، اما بالرملة فعملت بالزراعة ومن بعدها بمصنع حتى خرجت للتقاعد ، قمنا بتربية سبعة اولاد .

قبل عام ١٩٤٨ كنا نغزل بالمجدل ، الغزل كان مصدر رزق مهم لسكان المجدل ، في كل بيت كان نولا والناس اعتاشت من الغزل وكل عائلة اشتغلت ومستوى الحياة كان جيدا وفي زمن الحرب العالمية الثانية تحسن الوضع الاقتصادي با لجدل . سمحوا للناس باستيراد الاقمشة من الهند للغزل وكل العائلة كانت تشتغل على النول .

وكانت هناك اراضي وبيارات كانت، بلد كبيره وغنية، وكان يأتي الناس للسوق لطحن القمح من كل المنطقة ، وفي زمن الحاكم العسكري استمر الناس بالغزل والعمل بالزراعة بمشاركة الهستدروت .مور من الهستدروت لم يوافق على الطرد هم ساعدوا.فلا يمكن طرد الناس بدون موافقة .

תעשיית האריגה במג'דל

מתוך ארכיון עיריית אשקלון – לקוח ממחקר של נאווה רוזנבלום ויגאל ברזילי מהחוג לגיאוגרפיה באוניברסיטת בר- אילן - תש"ל, 1970 .
שלומית ליקא

עם התפתחות ענף האריגה הובא למג'דל בראשית המאה ה - 18 הנול המצרי, שרוחבו 80 ס"מ. ככל שהתרחב הייצור והביקוש גדל, הגיעו לעיירה בעלי מקצוע מדמשק, והם הביאו עמם את הנול שרוחבו 150 ס"מ.
בתקופת המנדט שימשה מג'דל מרכז עירוני לשלושים כפרים. תושביהם נהגו להגיע אליה בימי שוק לעריכת קניותיהם. לכל כפר היה צבע אופייני ללבושו. כך נוצר קשר ישיר בין האורג לבין הצרכן, וכל אחד ידע היכן ניתן להשיג בדים בצבע ובדגמים הנהוגים בכפרו.

בימי מלחמת העולם השנייה גבר הביקוש לאריגים הן בגלל הניתוק ממדינות אירופה, שלאורך דורות סיפקו אריגים, והן בשל דרישות הצבא הבריטי – בעיקר לאוהלים ולמתפרות שעבדו למען הצבא וסיפקו את צורכי הלבוש של החיילים. ב – 1944 כבר היו רשומים כ- 2000 נולים, ועוד כ- 400 פעלו ללא רישיון. התפתחות תעשיית האריגים הביאה להכפלת האוכלוסייה בעיירה בתוך עשר שנים. עם פרוץ המלחמה, בסוף 1947, חלו שיבושים בכל התעשייה.
כאשר נכנסו חיילי "גבעתי" ב - 5 בנובמבר 1948 לעיירה, בעקבות בריחתם של המצרים, יצאו עיתוני ישראל בכותרות : "מנצ'סטר הערבית בידי צה"ל". בתקופת הממשל הצבאי, מנובמבר 1948 ועד אוקטובר 1950, נעשו ניסיונות לחדש את תעשיית האריג במקום, אך אלה לא צלחו, שכן רוב פועלי האריג נמלטו לרצועת עזה.

صناعة النسيج في مجدل:

من أرشيف بلدية " أشكلون " المادة مؤخوذة من بحث نافا روزنبلوم ويغال برازيلي من قسم الجغرافيا بجامعة بار ايلن ١٩٧٠.
שלומית ליקא

مع تطور فرع النسيج في بداية القرن ١٨ عشر احضر الى مجدل نول مصري عرضة ٨٠ سم. عندما ازداد الأنتاج والطلب قدموا الى بلدية أشكلون مختصون من دمشق واحضروا معهم نول عرضة ١٥٠ سم.
خلال فترة الانتداب كانت المجدل مركز مدني ل ٣٠ قرية. سكان القرى اشتروا البضائع من اسواق المدينة. كل قرية تميزت بلون ملابس خاص بها وهكذا تطورت علاقة مباشرة بين عامل النسيج والمشتري وكل شخص استطاع ان يجد اقمشة بألوان وأزياء ملاءمة للقرية.
بفترة الحرب العالمية الثانية ازداد الطلب على النسيج، بسبب الانقطاع عن دول اوروبا الذين مولوا الأنسجة وايضا بسبب طلب الجيش البريطاني بالأساس لخياطة الخيم وملابس للجنود. في ١٩٤٤ سجلوا رسميا ٢٠٠٠ نول وعملوا ٤٠٠ نول من غير رخصة. التطور بصناعة النسيج جعل عدد سكان البلدة يتضاعف خلال عشر سنوات. مع اندلاع الحرب بنهاية ١٩٤٧ حدثت مشاكل في كل صناعة النسيج.
عند دخول جنود " غفعاتي " ب ٥ كانون ثاني ١٩٤٨ للبلدة بعد هروب المصريين، كتب في الصحف الأسرائيلية " مانشستر العربية بايدي الجيش ". خلال فترة الحكم العسكري من كانون ثاني ١٩٤٨ الى تشرين اول ١٩٥٠ كانت هنالك محاولات لأحياء صناعة النسيج ولكن دون جدوى لأن اغلبية عمال النسيج نزحوا لقطاع غزة.

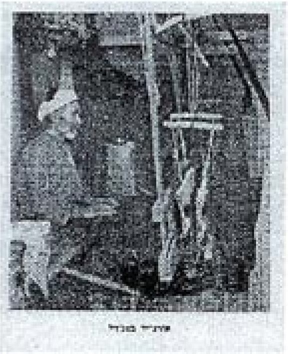

פינוי מג'דל מתושביה
במהלך השנים 1948 - 1950

מתוך בני מורים, תיקון טעות, "נדידה שרצון ואונס כרוכים בה יחדיו": על העברת תושביה הנותרים של מג'דל לעזה, 1950. הוצאת עם עובד, 2000 , עמודים 149-174

בעיר הערבית מג'דל היתה לפני מלחמת 1948 אוכלסיה שמנתה כ – 10,000 נפש. באוקטובר 1948 נוספו לאוכלוסייה זו אלפי פליטים ממקומות אחרים בארץ ישראל. במסגרת מבצע "יואב" בו כבשה ישראל אזורים נרחבים בדרום הארץ, הפגיזו והפציצו מטוסי צה"ל את העיירה. חיילים מצריים יחד עם תושבים מקומיים נטשו את העיר. בתחילת נובמבר 1948 נכבשה מג'דל על ידי ישראל. מספר התושבים בתקופה זו עמד על כ- 2,600.

כעבור מספר שבועות התגבשה דרישה מצד צה"ל לפנות את תושבי העיר הערביים. הדרישה נדחתה על ידי הממשלה. לעיר נכנסה יחידה של הממשל הצבאי ומונה מושל צבאי. הערבים שנותרו רוכזו במתחם ...יו "גטו" אשר גודר בגדרות תיל והיה נתון ...ות שמירה צבאית. בדצמבר 1948 החליטו מנהיגי המדינה ליישב את מג'דל ביהודים.

בנובמבר 1949 ביקש משה דיין, מפקד פיקוד דרום, לפנות את מג'דל מתושביה הערבים בשל - "הקרבה לגבול והקשר בין התושבים לגורמי אויב והיותה "בית קיבול" למסתננים מעבר לגבול וכן בשל מיקומה המיועד להקמת עיר נמל". כן הועלה חשש שתושבי מג'דל קיוו להחזרת ממשל ערבי לעירם. הצעת דיין נתמכה בידי אנשי ממשל צבאי נוספים.

בדצמבר 1949 אישר בן גוריון את העברת אוכלסיית מג'דל ליישובים ערבים בפנים הארץ. ההחלטה לא הובאה לאישור הממשלה ואף לא דווחה לממשלה.
בפועל, החל מפברואר 1950 והלאה נשלחו התושבים לעבר רצועת עזה.

החל מכיבוש העיר בנובמבר 1948 הופעל על ערביי מג'דל מכבש לחצים לשכנעם להתפנות מהעיר. הלחץ העיקרי היה ביצירת "גטו" ובידוד הקהילה הערבית שכל יציאה וכניסה היו טעונים אישור צה"לי. הוטלו הגבלות לגבי מכירת תוצרת חקלאית. החיילים אף התעמרו בתושבים , לדוגמה, במרס 1950 ירה חייל כדור אל חלון אחד הבתים כדי לגרום לתושבים להשקיט את הרדיו ולכבות את האור, כדי לאכוף איסור על שום קול ושום רעש לאחר השעה 9:30 בתוך הגטו. באביב 1949 נחקרה תלונה שאנשי הביטחון בעיר אנסו "מסתננת", מורים אינו מביא מידע נוסף מה עלה בגורל החקירה.

במהלך המחצית הראשונה של 1950 הודיעו

אנשי הממשל הצבאי לערביי מג׳דל כי בקרוב עליהם להתפנות. כחלק מהלחץ לקראת הפינוי נדרשו התושבים לשלם חשבון קולקטיבי עבור אספקת מים, ושובשה אספקת המזון לאוכלסיה שברובה חיה על סעד של הממשלה.

גורמים נוספים להתפנות הערבית היה הנתק ממשפחותיהם שגלו לעזה ב- 1948.
ישראל הסכימה לאפשר חזרה מצומצמת לשם איחוד משפחות, כך שתושבי מג׳דל שרצו להתאחד עם משפחותיהם נאלצו לעזוב לעזה. בנוסף, היתה השפעה של תעמולה מצרית לגבי ״סיבוב שני״ של קרבות, והיו שחששו להיקלע לאזור קרבות, ועזבו.
התושבים סבלו ממצב חברתי ירוד בשל הכיבוש והממשל הצבאי. המגבלות הישראליות גרמו לאבטלה ונוצר תמריץ לתושבים לעזוב.

הטרנספר ממג׳דל החל בפועל בפברואר 1950 כאשר מספר משפחות ביקשו להתאחד עם משפחותיהם בעזה. המבצע הרשמי לפינוי מג׳דל מערבייה החל ביוני 1950. כ- 1200 איש גורשו לעזה. ביצוע הטרנספר לא היה מובן מאליו, והיה צורך במעטה של חוקיות ובהסכמה ערבית, אמיתית או מדומה. דיון נתקל בהתנגדות מצד ההסתדרות הכללית אשר התנגדה לגירוש. ההסתדרות חתרה לחדש את פועלה בקרב ערביי הארץ והקימה במג׳דל קואופרטיב אריגה וחקלאות. הצבא אשר גובה על ידי בן גוריון ניצח במאבק. הטרנספר ממג׳דל פעל ביעילות ובשקט. צה״ל סיפק משאיות וכסף מנדטורי ונכבדים ערבים עזרו ברישום המועמדים לפינוי ובמכירת חפציהם. אדמותיהם ובתיהם של המתפנים עברו לידי האפוטרופוס לרכוש נטוש. המשאיות עזבו מרחבה ליד בית העירייה, הגיעו למחסום ארז ושם קיבלו את פניהם המצרים עם משאיות שהובילום למחנות הפליטים. המתפנים הוחתמו על הצהרה שהם עוזבים מרצון ושהם מוותרים על בעלותם בנכסיהם ועל זכות השיבה. ורבין, המושל הצבאי במג׳דל, עודד את הפינוי על ידי החלפת הלירות הישראליות בלירות מנדטוריות אשר ערכן היה גבוה יותר באותה עת.

בספטמבר גבר הלחץ על הערבים שנותרו בעיר, וניתן לכנות את המתרחש מכאן ואילך כגירוש ולא נטישה מרצון המלווה בלחצים חיצוניים. הממשל הפסיק לספק מזון בסיסי, לדוגמא קמח, אנשים לא אכלו מספר ימים ונאמר להם כי אם לא יעברו עתה לעזה או חברון יבוא הצבא ויעבירם לגליל. גם לחברים בקואופרטיבים של ההסתדרות נאמר כי אם לא יעברו עכשיו, הצבא יגרשם בכוח. ההסתדרות ניסתה למנוע את גירוש המשפחות העובדות אך ללא הצלחה. באוקטובר 1950 גבר הלחץ שהפעיל הצבא. חיילים הגיעו לגטו בלילה וצעקו ״הסתלקו מפה מסתננים״ ואף ירו באוויר. ורבין הורה על סגירת בית הספר הערבי ואוכל פרטי הוחרם על ידי הממשל. התערבות אנשי ההסתדרות לא הביאה להפסקת הפינוי.

משלוח אחרון עם 229 אנשים יצא לעזה באמצע אוקטובר. בעיר נשארו כ- 17 משפחות בשל התערבותו האישית של מזכ״ל ההסתדרות. בהמשך, גם משפחות אלה הועברו ללוד והעיר התרוקנה מתושביה הערבים.

מג׳דל, مجدل - 1930

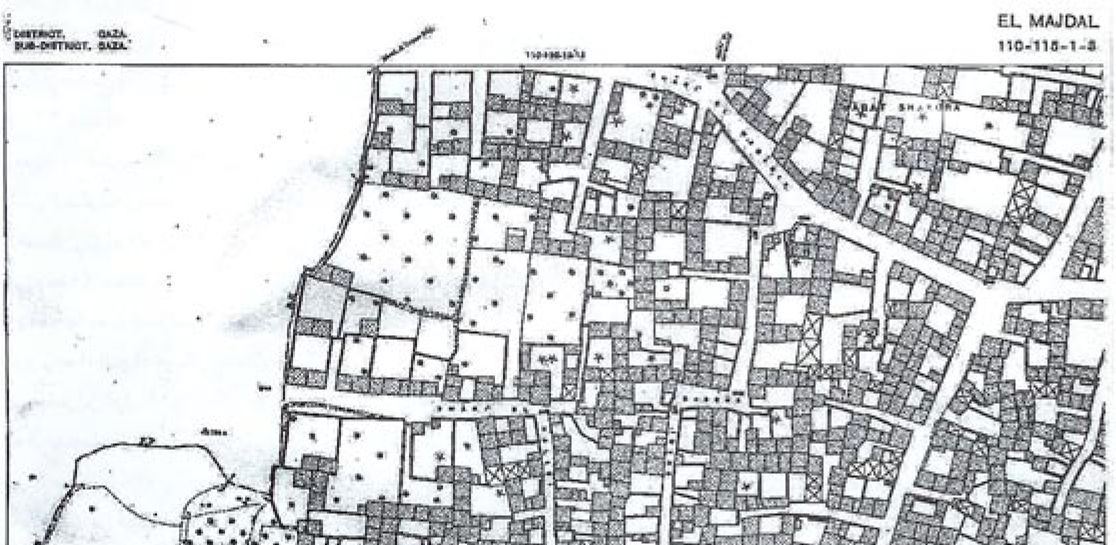

اخلاء مجدل من سكانها ما بين ١٩٤٨-١٩٥٠

מתוך בני מורים, תיקון טעות, "נדידה שרצון ואונס כרוכים בה יחדיו": על העברת תושביה הנותרים של מג'דל לעזה, 1950. הוצאת עם עובד, 2000 , עמודים 174-149

مأخوذ عن: بيني موريس, تصحيح خطأ, " نزوح حيث الأرادة والأجبار مرتبطة بها سوية " :عن نقل السكان الباقين منمجدل الى غزة, ١٩٥٠ . دار النشر " عام عوفيد " ٢٠٠٠, .ص ١٤٩-١٧٤.

كان في المدينة العربية مجدل قبل حرب ١٩٤٨ ١٠٠٠٠ نسمة. في تشرين الأول ١٩٤٨ زاد عدد السكان بآلاف اللاجئين منمناطق اخرى في البلاد. في ضمن حملة يوآب , التي قامت من خلالها اسرائيل بأحتلال مناطق واسعة في الجنوب,قصفت ودمرت طائرات الجيش الأسرائيلية البلدة. جنود مصريون وسكان محليون هجروا البلدة. في تشرين الثاني لسنة ١٩٤٨ احتلت مجدل على يد اسرائيل حيث كان عدد السكان حينئذ ٢٦٠٠ نسمة.

بعد عدة اسابيع طالب الجيش الأسرائيلي بأخلاء السكان العرب ,لكن الحكومة رفضت ذلك.ادخل الى البلدة وحدة من الحكم العسكري وتم تعيين حاكم عسكري. جمع من تبقى من العرب في منطقة محددة او غيتو وتم تطويقها بالأسلاك الشائكة ووضعها تحت الحراسة العسكرية. في كانون الأول لسنة ١٩٤٨ قرر زعماء الدولة اسكان المنطقة بسكان يهود.

في تشرين اول ١٩٤٩ طلب موشي ديان قائد منطقة الجنوب أخلاء مجدل من السكان العرب بسبب " قربها للحدود, ما يمكن من تسرب اشخاص اليها, وأيضا من اجل أقامة منطقة ميناء " , كما أعرب عن تخوف من امكانية مطالبة سكان مجدل بحكم عربي للمنطقة. وقد لاقى طلب ديان تأييد من قبل رجال عسكريين آخرين.

في سنة ١٩٤٩ صادق بن غوريون على نقل سكان مجدل الى مناطق عربية اخرى داخل البلاد. لم يتم مصادقة القرار من قبل الحكومة, كما لم يتم عرضه عليها.

في شباط ١٩٥٠ نقل سكان مجدل الى غزة.

وافقت اسرائيل على عودة عدد قليل من السكان من اجل لم شمل بعض العائلات, كما غادر جزء منهم أثر دعاية مصرية باحتمال قيام اسرائيل "بحملة ثانية" وخشية وقوعهم ضحايا.

عانى السكان من وضع اقتصادي واجتماعي صعب جدا بسبب الأحتلال الأسرائيلي, كما ازدادت البطالة حيث اجبر السكان على مغادرة المنطقة.

في ربيع ١٩٤٩ قدمت شكوى أتهموا بها رجال أمن بأغتصاب متسللة . موريس لم يحضر معلومات اضافية عن مستقبل البحث.

بدأ الترحيل من مجدل في شباط ١٩٥٠ عندما طالب قسم من السكان لم الشمل مع عائلاتهم في غزة. بدأ الترحيل رسميا في حزيران ١٩٥٠ , حيث تم ترحيل ما يقارب ١٢٠٠ شخص. لم يكن الترحيل مفهوما ضمنا, وكانت هنالك حاجة بمصادقة قانونية وموافقة عربية حقيقية او شبه حقيقية. واجه ديان معارضة من قبل الهستدروت العامة التي رفضت الترحيل. سعت الهستدروت لتجديد عملها في اوساط عرب البلاد حيث اقامت بمجدل رابطة تعاونية للنسيج والزراعة. لكن النصر كان من حصة االجيش الذي تلقى كامل التغطية من قبل بن غوريون.

تم الترحيل من مجدل بصمت ونجاعة. زود الجنود بالشاحنات وأموال النقد الأنتدابية كما تلقوا التعاون من قبل وجهاء عرب اللذين قاموا بتسجيل قوائم الأشخاص للترحيل وبيع اغراضهم. تم نقل اراضي وبيوت المهجرين لوصاية الأملاك المتروكة. وتم نقل الشاحنات من ساحة البلدية الى حاجز "أيريز" , ومن الجانب الأخر نقل المهجرين بواسطة الشاحنات المصرية الى مخيمات اللاجئين. طولب المهجرين بالتوقيع على عريضة تصرح بمغادرتهم طوعيا وبتنازلهم عن ممتلكاتهم وعن حق العودة. رابين, الحاكم العسكري لمجدل, قام بتشجيع الأخلاء بواسطة تبديل الليرة الأسرائيلية بالليرة الأنتدابية الثمينة آنذاك.

منذ أيلول ازداد الضغط على من تبقى من السكان في مجدل, وما حدث فيما بعد يمكن تسميته بالطرد وليس بالمغادرة الطوعية أثر الضغوطات الخارجية. كفت اجهزة الحكم عن تزويد مواد الغذاء الأساسية, كالطحين, فلم يتناول السكان الطعام لعدة ايام,كما أخبروا بأنهم أن لم يغادروا الى غزة او الخليل سيقوم الجيش بأخلائهم الى الجليل. كذلك أخبر اعضاء رابطات الهستدروت بأن يغادروا وآلا سيتم اخلاؤهم بالقوة. حاولت الهستدروت منع طرد العائلات العاملة لكنها لم تنجح. في تشرين الأول ١٩٥٠ ازداد الضغط الذي مارسه الجيش. دخل الجنود في الليل الى الغيتو وصرخوا "أنصرفوا من هنا ايها المتسللون" كما اطلقوا النيران في الهواء. وأمر رابين بأغلاق المدرسة العربية وتم مصادرة الطعام الخاص من قبل الحكم. تدخل رجال الهستدروت لم يؤدي الى وقف عملية الأخلاء. النقلة الأخيرة الى غزة تمت في اواسط تشرين الأول. بقي في البلدة ١٧ عائلة أثر التدخل الشخصي لأمين عام الهستدروت, وفيما بعد تم أخلاؤهم الى اللد, وبذلك أخلاء البلدة من كل سكانها العرب.

סיפורו של איברהים טאוופיק מאטאר - פליט ממג׳דל המתגורר כיום בדהיישה

מובא באתר של ארגון ״באדיל״- http://www.badil.org/Publications/Majdal/1999/a17.htm
(תרגום חופשי מאנגלית - איתן רייך)

אל-מג׳דל הייתה עיר כנענית על החוף הפלשתיני, 25 ק״מ מעזה וכונתה ״מג׳דל ג׳אד״ על שם אל המזל הכנעני. העיר הייתה בעלת אקלים נוח, כיאה לעיר חוף, ובעלת נוף יפה ונרחב של פרדסים, כרמים וגינות ירק. היא הייתה מפורסמת בתעשיית הטכסטיל שלה (מדי בי״ס, כיסויי מיטות וכדומה) אשר הבחינה את תושבי מג׳דל מיתר הערים השכנות. אבי היה אחד מעובדי הטכסטיל הללו, עוד שנים רבות לאחר הגלות.

אני באה גם היום שמוצאי ממג׳דל, ואני רגיל לעקוב אחר החדשות על תושביה בכל מקום בעולם. אני עוד זוכר את הימים הראשונים כאשר הייתי ילד בן 4. גרתי בבית בן חדר בודד בחברון, ליד המסגד, ותמיד שאלתי את אימי כיצד הגענו לחיות כאן? מהיכן אנחנו באים? ומדוע אנו חיים בתנאים רעים כל כך יחסית לשכנינו?

אימי אמרה לי שמקום הולדתי הוא בית-לחם, שם משפחתי התגוררה בטרם הגיעה לחברון. היא סיפרה לי שהיא עזבה את מג׳דל ברגל, בלילה יחד עם דודה. הם עברו דרך הנגב עד שהגיעו לבית-לחם שם התגוררה שאר המשפחה. אז אבי הצטרף אליה עם קבוצה מתוך האנשים שעזבו את מג׳דל דרך הגדה המערבית. באותו הזמן, רוב תושבי מג׳דל עזבו לעזה דרך החוף.

אני למדתי בבית ספר יסודי בחברון. ב – 1959 עברנו לעזה במטוס דרך בירות בתיאום עם אונר״ווא. חיכינו בעזה 3 שנים עד שקיבלנו יחידה קטנה לגור בה במחנה בחוף. אני למדתי בארבעה בתי ספר שונים בעזה תוך 3 שנים בלבד. אני עוד זוכר עד כמה סבלתי מהמעבר התכוף מבית ספר אחד לשני למרות שתמיד הייתי בין התלמידים הטובים ביותר. בית הספר האחרון שלמדתי בו היה בית הספר החדש בעזה.

כאשר מלחמת 1967 החלה הייתי בכיתה י׳. יום אחד במהלך בחינה מסכמת ראינו להק מטוסים טסים לכיוון מצרים מעל שמי עזה. צפירות אזעקה החלו להישמע ואנשים יצאו מהבתים, מבית הספר ומבניינים שונים בפחד ומצוקה. מחוץ לחדר הבחינה הבחנו בלוחמים פלשתיניים ברחוב מתכוננים להתנגד. אני עדיין זוכר כיצד חברי לקחו אתים והחלו לחפור שוחות ברחוב הראשי לעזור ללוחמים, עד שאחד מהם בא וביקש שנפסיק ונישאר בפנים.

בסוף אותו היום, קיבלנו את החדשות הרעות מחזית אל-מנטאר שטנקים ישראלים מחצו את עמדות הלוחמים הפלשתיניים. האנשים במחנות הפליטים חשו עצב, הם קיוו לחזור למולדתם ממנה הוגלו. סבתי לדוגמא שמרה את המסמכים הקשורים בבעלותנו על

אדמתנו במג׳דל. אבל, לאחר החדשות הרעות הללו אנשים איבדו תיקווה ורבים עזבו באוניות לכיוון מצרים במטרה להימנע מהנקמה היהודית.

אחרי הנקסה של 1967, תלמידים חזרו לבתי הספר אבל הפעם תחת כיבוש ישראלי. בחינות התקיימו ואנו עברנו לבית הספר התיכון הפלשתיני אשר הוקם על ידי תנועת ההתנגדות של התלמידים. הפגנות וצורות התנגדות אחרות החלו פעמים רבות בבית הספר הזה ואחר כך המשיכו בכיכר האנדרטה לזכר החייל האלמוני. פעם אחת חיילים ישראלים תקפו את בית הספר והקיפו אותו. קרב גדול התפתח בין התלמידים והחיילים הישראלים והמשיך עד אשר טנקים דהרו אל תוך בית הספר והחיילים הכו את התלמידים בתוך הכיתות. עשרות תלמידים נפצעו ובית הספר נסגר לארבעים ימים.

ב – 1968 , אבי החליט לעזוב את עזה לגדה המערבית. אחי הצעיר ביותר עבד כאח בבת החולים בבית-לחם. הוא עזב את לימודיו מוקדם בגלל מצבה הכלכלי הקשה של משפחתי. כולנו בילינו ימים בהרגשת בלבול ובידוד, סובלים מהנדודים ממקום למקום. מעולם לא חשנו בטוחים או יציבים, היה קשה גם בבית-לחם להסתגל למצב החדש ולהשתלב בסביבה החדשה. היה גם קשה עם תוכניות הלימודים השונות. בעזה תוכנית הלימודים המצרית הייתה נהוגה בעוד שבגדה המערבית הונהגה תוכנית הלימודים הירדנית. אני הייתי נחוש להשלים את לימודי וכאשר עשיתי זאת ב – 1970 החלה הטרגדיה שלי.

מטרתי הייתה להמשיך את לימודי באוניברסיטה אולם אולצתי ללמוד במכללה שם סיימתי בקבלת תעודת מורה למתמטיקה ומדעים.

שנות הגלות, ההמתנה בתור לקמח, סוכר, ושמן מאונר״ווא היו משפילות. הן הזכירו לנו את העבר הפלשתיני אשר אבד והכבוד בו חיינו בכפרינו. אנחנו רוצים להמשיך ולקוות לחזור לבתינו ולחיות בשלום ובבטחה. מי יודע מה היה קורה אם הורינו היו מסרבים לאכול את ארוחות החינם הללו, בטוח ששאלת הפליטים לא הייתה שורדת עד היום.

מאוחר יותר, הרחקתי עד ערב הסעודית שם עבדתי במשך שנתיים. אז חזרתי להמשיך את לימודי הגבוהים באוניברסיטת בית-לחם בה סיימתי תואר ראשון במתמטיקה ב – 1979. מאז אני מלמד בבתי ספר של אונר״ווא. אני נשוי ויש לי 6 ילדים שגדלו וכעת הם לומדים באוניברסיטה. השנה סיימתי תואר שני בחינוך.

אנו עדיין חושבים על זכות השיבה. זוהי זכותם של פלשתינאים שנכפו לעזוב את אדמתם. יש לנו את המסמכים להוכיח את בעלותנו על אדמתנו עוד קודם להקמתה של מדינת ישראל.

עם תהליך השלום המתרחש בימינו אני עדיין מאמין שאדמות אל-מג׳דל הן אדמות סבי ואדמותיי ויהיו של ילדי אחרי. אני מאמין שיש לי הזכות לחיות על אדמה זו כל עוד יש לי את המסמכים הללו, אשר מוכיחים את זכותי לאדמה זו. אני לא אקבל כל פתרון פוליטי אשר אינו מבוסס על הזכות לחזור לאל-מג׳דל.

قصة ابراهيم توفيق مطر – مهجر من مجدل يسكن في مخيم الدهيشة

http://www.badil.org/Publications/Majdal/1999/a17.htm

نقل من موقع منظمة " البديل " – نقله من الأنجليزية للعبرية أيتان رايخ.

مجدل كانت بلدة كنعانية على الشاطىء الفلسطيني, على بعد ٢٥ كم من غزة, ولقبت بمجدل جاد نسبة الى آله الحظ الكنعانية. لها مناخها الجميل ككل بلدان الشاطىء. تنعم بالبيارات والكروم والحدائق الخضراء. اشتهرت بالنسيج (ملابس مدرسية, أغطية أسرة وما شابه ذلك) الذي ميز اهل مجدل عن بلدان المنطقة. كان والدي أحد عمال النسيج لسنين طويلة بعد المنفى.

انا فخور حتى اليوم بأصلي المجدلي. وقد اعتدت متابعة اخبار اهلها اينما كانوا. لا زلت اذكر ايامي الأولى حيث كنت طفل بعمر ٤ سنوات, اسكن في بيت يتألف من غرفة واحدة في الخليل, قرب المسجد. وكنت أسأل امي كيف وصلنا الى هنا؟ من أين جئنا؟ ولماذا نعيش في ظروف صعبة ومؤلمة بالمقارنة مع جيراننا؟

اخبرتني امي ان مسقط رأسي هو في بيت لحم , حيث سكنت عائلتي قبل وصولها الى الخليل.
وأخبرتني بأنها غادرت مجدل ليلا مشيا على الأقدام برفقة عمها. حيث قطعوا النقب وصولا الى بيت لحم حيث تواجدت بقية العائلة. ومن ثم انضم اليها ابي مع مجموعة من الأشخاص الذين غادروا مجدل الى الضفة الغربية. وكان معظم سكان مجدل قد غادروا الى غزة عن طريق الشاطىء.

تعلمت في المدرسة الأبتدائية في الخليل. في سنة ١٩٥٩ انتقلنا الى غزة بالطائرة عن طريق بيروت بتنسيق من الأونروا. في غزة, أنتظرنا ٣ سنوات حتى حصلنا على وحدة سكنية صغيرة في مخيم على الشاطىء. تعلمت في ٤ مدارس مختلفة في غزة خلال ٣ سنوات فقط. لا زلت اذكر المعانة في الأنتقال المتكرر من مدرسة الى اخرى, رغم كوني من التلاميذ المتفوقين. المدرسة الأخيرة التي تعلمت فيها كانت المدرسة الجديدة في غزة.

عندما نشبت حرب ١٩٦٧ كنت في الصف العاشر. في أحد الأيام اثناء امتحان نهائي شاهدنا الطائرات تطير في سماء غزة بأتجاه مصر. دوت صفارات الأنذار وخرج الناس من البيوت والمدارس والعمارات خائفين ومذعورين. خارج غرفة الأمتحان شاهدنا المقاتلين الفلسطينيين في الشارع يتهيؤون للمقاومة. لا زلت أذكر كيف شرع اصدقائي بحفر الخنادق في الشارع الرئيسي لمساعدة المقاتلين, حتى أتى احدهم وطلب منا ان نكف عن ذلك وأن نبقى في الداخل.

في نهاية ذلك اليوم وصلتناالأخبار السيئة من جبهة المطار, حيث دمرت الدبابات الأسرائيلية مواقع المقاتلين الفلسطينيين.شعر اللاجؤون في المخيمات بالحزن الشديد, حيث تأملوا العودة الى وطنهم الذي شردوا منه. جدتي على سبيل المثال, احتفظت بالوثائق التي تثبت ملكيتنا لأراضينا في مجدل. لكن بعد تلك الأخبار السيئة فقد الناس الأمل, والكثيرون غادروا بالسفن بأتجاه مصر, تحاشيا لأنتقام اليهود.

بعد نكسة ١٩٦٧ عاد التلاميذ الى المدارس, لكن هذه المرة تحت الأحتلال الأسرائيلي.أجريت الأمتحانات, وأنتقلنا للمدرسة الثانوية الفلسطينية التي تأسست من قبل حركة المقاومة للطلاب. الكثير من المظاهرات واشكال

مقاومة اخرى بدأت في تلك المدرسة وأستمرت في ميدان النصب التذكاري للجندي المجهول. في أحدى المرات, هاجم الجنود الأسرائيليون المدرسة وطوقوها. حدث اشتباك شديد بين الجنود والتلاميذ, واستمر حتى دخول الدبابات المدرسة, وقام الجنود بضرب التلاميذ داخل الصفوف. اصيب عشرات التلاميذ, وأغلقت المدرسة لمدة ٤٠ يوم.

سنة ,١٩٦٨ قرر والدي مغادرة غزة الى الضفة الغربية. اخي الأصغر عمل ممرضا في مستشفى في بيت لحم. حيث ترك التعليم بسبب الوضع الأقتصادي الصعب. جميعنا واجهنا صعوبة الأنتقال ومشاعر الأرتباك والعزل. لم نشعر ابدا بالطمأنينة او الأستقرار, وكان من الصعب مرة اخرى ان نتأقلم في البيئة الجديدة في بيت لحم. كذلك كانت صعوبة مع برامج التعليم المختلفة. في غزة برنامج تعليمي مصري, بينما في الضفة برنامج تعليمي اردني. لقد كنت مصرا على استكمال تعليمي, وبالفعل عندما حدث ذلك في العام ,١٩٧٠ بدأت مأساتي. كان هدفي اكمال تحصيلي بالدراسة الجامعية, لكنني اضطررت للأكتفاء بالدراسة في معهد حيث حصلت على شهادة مدرس للعلوم والرياضيات.

سنوات المنفى, الأنتظار بالدور للطحين, السكر والزيت من الأونروا, كانت مهينة. لقد ذكرتنا بالماضي الفلسطيني الذي ضاع, وبعيشتنا الكريمة التي كانت في قرانا. نريد ان نواصل الأمل بالعودة الى بيوتنا والعيش بسلام وأمان. من يدري ما كان ليحدث؟ لو رفض اهالينا اكل الوجبات المجانية , بالتأكيد ان مسألة اللاجئين ماكانت لتستمر حتى يومنا هذا.

فيما بعد, سافرت الى السعودية حيث عملت لمدة سنتين. ثم عدت لأكمال تعليمي العالي في جامعة بيت لحم, حيث حصلت على لقب اول في الرياضيات سنة ١٩٧٩. منذ ذلك الحين وانا اعلم في مدرسة الأونروا. انا متزوج ولدي ٦ اولاد يدرسون في الجامعة. انهيت هذه السنة لقب ثاني في التربية.

اذا ما فكرنا بحق العودة, فأنه حق الفلسطينيين الذين اجبروا على مغادرة اراضيهم. لدينا الوثائق التي تثبت ملكيتنا لأراضينا قبل قيام دولة اسرائيل.

مع عملية السلام الجارية حاليا, لا زلت اؤمن ان ارض المجدل هي ارض اجدادي وارضي وارض اولادي من بعدي. اؤمن ان لي الحق بأن اعيش على تلك الأرض طالما املك هذه الوثائق, التي تثبت حقي على هذه الأرض.

لن اقبل بأي حل سياسي لا يقوم على اساس الأعتراف بحقي بالعودة الى المجدل.

ביקור במג׳דל

נעה קרם

באזור בו הייתה מג׳דל שהיום הינו חלק מהעיר אשקלון, אין כמעט זכר לעברה של העיר. במוזיאון העיר אשקלון המצוי בתוך מסגד, לא מוזכר כי פעם, לא מזמן, חיו כאן יותר מ - 10,000 איש שאינם גרים כאן עוד. הרחוב היחיד שנשאר ממג׳דל הינו רחוב הרצל. רחוב עם בתים קטנים וחנויות, בסגנון בנייה ישן. יחד עם המסגד נוצרת תחושה של ״עיר עתיקה״ קטנה הקיימת בערים ישראליות רבות. מה עומד מאחורי העיר העתיקה? איזה היסטוריה? מי גר בה?

סביר להניח שרוב תושבי אשקלון היום אינם יודעים על עברה של העיר. ההיסטוריה של אשקלון מתחילה

ב1948- עבור רוב תושביה. קשה לדמיין שפעם הייתה כאן עיירה כפרית עם שדות, חקלאות ותעשיית טקסטיל ענפה. כיום העיר ברובה ״מודרנית״, בניינים גבוהים, אזור תעשייה, שכונות מצוקה ווילות ליד הים. הסתכלתי על העוברים והשבים. חלקם וודאי ותיקים. חלקם עולים חדשים אשר הגיעו בשנים האחרונות מרוסיה ואתיופיה. הם וודאי אינם יודעים על עברה של העיר.

חשבתי על התושבים הערבים של מג׳דל שנאלצו לעזוב או גורשו. ניסיתי לדמיין את המקום לפני 48׳, במחצית הראשונה של המאה העשרים, שדות, כרמים, דיונות, חוף ים, אריגה צבעונית של בגדים ובדים שונים. בדמיוני המקום היה קסום ורומנטי. מה מרגישים התושבים שנפרדו ממציאות זו למציאות כה שונה? אני מדמיינת געגועים וערגה. והמון כעס ותסכול. והיום המציאות כה השתנתה. מג׳דל של פעם כבר איננה. העיר החדשה אשקלון הינה עיר מודרנית ותעשייתית. חקלאות, כרמים ושדות כמעט ולא נראים. בניינים גבוהים, מפעלים, קניונים.

מה היה קורה לו תושבי אשקלון היום היו יודעים יותר על עברה של עירם? כיצד אני הייתי מרגישה לו היה נודע לי שבמקום בו אני גרה גורשו אנשים שזה היה ביתם? משפחתו של גיסי הגיעה לאשקלון בשנות ה- 50ממרוקו. זכורים לי סיפורים על החיים הקשים במעברות. האם הם שאלו את עצמם אם גרו אנשים אחרים במקום? האם בתוך קשיי ההסתגלות, החיים במעברות, חשבו על התושבים שגורשו מביתם? האם בכלל ידעו על הגירוש?

אני חושבת על אנשי הצבא וקובעי המדיניות הממשלתית בשנות ה50- שיזמו או לקחו חלק בגירוש, ובמעשים הנראים כה אכזריים ולא אנושיים בפרספקטיבה של הזמן. מה הם חשבו? האם היה זה פחד, שנאה, גזענות? האמונה כי הם עושים את הבלתי נמנע ואת הדבר הנחוץ לקיום המדינה ברורה לי. מדוע לא היו מסוגלים לחשוב על אפשרות של חיים ביחד של יהודים וערבים? האם היה זה אפשרי לאור תופעות האנטישמיות שחוו

יהודים שחיו כמיעוט בתוך אוכלוסיות לא יהודיות? האם יכלו לדמיין פתרון שונה לבעיית היהודים מלבד מדינה, על רקע התנועות הלאומיות והאנטישמיות ההולכת וגוברת? כיצד יכלו בקור רוח לגרש אנשים מביתם? כיצד התעלמו מכאב האנשים אותם הם מגרשים? האם חשבו על זרעי השנאה שהם נוטעים במעשים אלה? כיצד היו חיים היום יהודים וערבים לו המדינה החדשה הייתה קולטת ומזמינה את האוכלוסייה הערבית כחלק אינטגרלי ורצוי?

מהי הדרך שתוביל היום לפיוס? האם ניתן להתגבר על השנאה והכעס? הסיור במג׳דל שהינה היום אשקלון, השיחות עם עבדאללה זקות, הקריאה על ההיסטוריה של המקום ומדיניות הממשלה החל מ48-, כל אלה חשפו בפני חלק מסיפור שלא היה ידוע לי במלואו. ההיחשפות לסיפורי הגירוש וההיבט האנושי והאישי אשר מאחורי "בעיית הפליטים" צובע עבורי את הסכסוך והמציאות בה אני חייה בצבעים שונים. נושא הפליטים הפלשתינאים והנקבה – האסון, עטוף בשכבות של פחד, בורות והכחשה. כמות הכפרים, מספר המגורשים, אופי החברה הפלשתינאית בעבר וכיום, אלו פרטים שלא נחשפתי להם בעבר כישראלית יהודייה.

כיום, אני נשארת עם המון שאלות ותהיות. עבורי זו תחילתה של דרך, דרך של לימוד, חקר והבנה של המציאות באופן שונה ורחב יותר. אני מקווה כי דרך זו היא פתח להבנה הדדית, פתח לעתיד הכולל פחות שנאה וגזענות ויותר סובלנות, הבנה וצדק.

زيارة في مجدل

المنطقة التي كانت بها مجدل اليوم هي جزء من بلدة أشكلون. لا يوجد ذكر لما في البلدة. متحف بلدة أشكلون المتواجد داخل المسجد لم يُذكر أن من زمن سكن هنا أكثر من عشرة آلاف شخص. الطريق الوحيد الذي بقي من مجدل هو شارع "هرتسل". شارع مع بيوت صغيرة وحوانيت بطراز قديم, مع وجود المسجد تشعر بإحساس بلدة قديمة, صغيرة المتواجدة ببلدان عديدة في إسرائيل. من هو وراء كواليس البلدة القديمة؟ أي تأريخ؟ من سكن هنا؟

متوقع أن معظم سكان أشكلون لا يعرفون ما في البلدة. تأريخ أشكلون يبدأ من سنة ١٩٤٨. صعب جدا التصور أن مرة كانت هنا بلدة صغيرة مع بيارات, زراعة وصناعة نسيج كبيرة. اليوم البلدة متقدمة, عمارات عالية, منطقة صناعية, أحياء فقر وسكن عند البحر. نظرت على الآتين والذاهبين, جزء منهم منذ فترة طويلة هنا. جزء آخر قادمون جدد من روسيا وإثيوبيا. طبعا لا يعرفون ما في البلدة.

فكرت في سكان مجدل العرب الذين أجبروا ترك المنطقة وطُردوا. حاولت تأمل البلدة قبل ١٩٤٨, كانت بها بيارات, كروم, شاطئ البحر, سبغ بألوان متنوعة وأقمشة متنوعة. تخيلتها منطقة رومنسية ورائعة. ماذا يشعرون سكان المنطقة الأصليون؟ أتغير الوحشة الاشتياق والكثير من الغضب. الواقع اليوم تغير. مجدل التي كانت لم تعد. اليوم بلدة أشكلون بلدة متقدمة. الصناعة, زراعة, كروم وبساتين لم تعد موجودة. كل ما يوجد بنايات عالية, مصانع ومتجمعات.

ما كان يحدث لو علم سكان أشكلون عن ما في البلدة؟ ما كنت أشعر لو علمت أن في المكان الذي أسكن به طُردوا سكان كانت هذه بيرتهم؟ عائلة قريتي أتوا إلى أشكلون سنة ١٩٥٠ من المغرب.

أذكر قصص مؤلمة عن الحياة في المساكن العابرة. هل سألوا أنفسهم إذا سكن هنا أحد من قبلهم؟ هل من خلال صعوبة التأقلم والحياة في المساكن العابرة فكروا بالسكان الذين طُردوا؟ هل يعرفون عن الطرد؟

أفكر في رجال الجيش وأصحاب القرار الحكومي سنة ١٩٥٠ الذين قرروا وكانوا شركاء للطرد, أعمالهم الشنيعة واللا إنسانية, ماذا فكروا؟ هل كان ذلك خوف, كراهية, عنصرية؟ الإيمان أن يفعلون ما لا يمنع من أجل إقامة الدولة, لماذا لم يفكروا على إمكانية السكن سويا عربا ويهودا؟

هل كان ذلك ممكنا بسبب اللاسامية التي عاشها اليهود كاقلية؟ هل استطعوا تخيل حل آخر لمشكلة اليهود غير دولة بسبب الحركات القومية اللاسامية التي تزداد؟ كيف ببرودة وببساطة ممكن طرد أشخاص من بيوتهم؟ كيف امتنعوا النظر من معاناة هؤلاء الأشخاص؟ هل فكروا في بذور الكراهية التي يزرعونها بأعمالهم؟ كيف كانوا يعيشون العرب واليهود لما قامت الدولة الجديدة بدعو العرب أسكن معهم كجزء منهم؟

ما هي الطريق التي تؤدي إلى الحل؟ هل ممكن التغلب على الكراهية والغضب؟ الجولة في مجدل بما هي اليوم أشكلون, الحديث مع عبد الله زكوت, الصرخة على تأريخ المأساة والسياحة منذ سنة ١٩٤٨ , كل هؤلاء أقهروا .. هي من القصص التي لم أعرفها من قبل. معرفة قصص المهجرين ووجهة النظر الإنسانية والشخصية من وراء قضية المهجرين يلون لي الصراع والواقع الذي أعيشه بألوان مختلفة.

قضية المهجرين والنكبة, مغطاة بخوف, جهل وتجاهل. عدد القرى, عدد المهجرين, شكاية الفلسطينيين في الماضي واليوم, كل ذلك لم أتعرف عليه في الماضي كإسرائيلية يهودية. اليوم أبقى مع العديد من الأسئلة. لي هذه بداية الطريق, الطريق للتعلم, للبحث والفهم للواقع بصورة أخرى وموسعة. أتأمل أن هذه الطريق هي للفهم الودي, به أقل كراهية وعنصرية, وأكثر تسامح, فهم وصدق, وطريق للمستقبل.

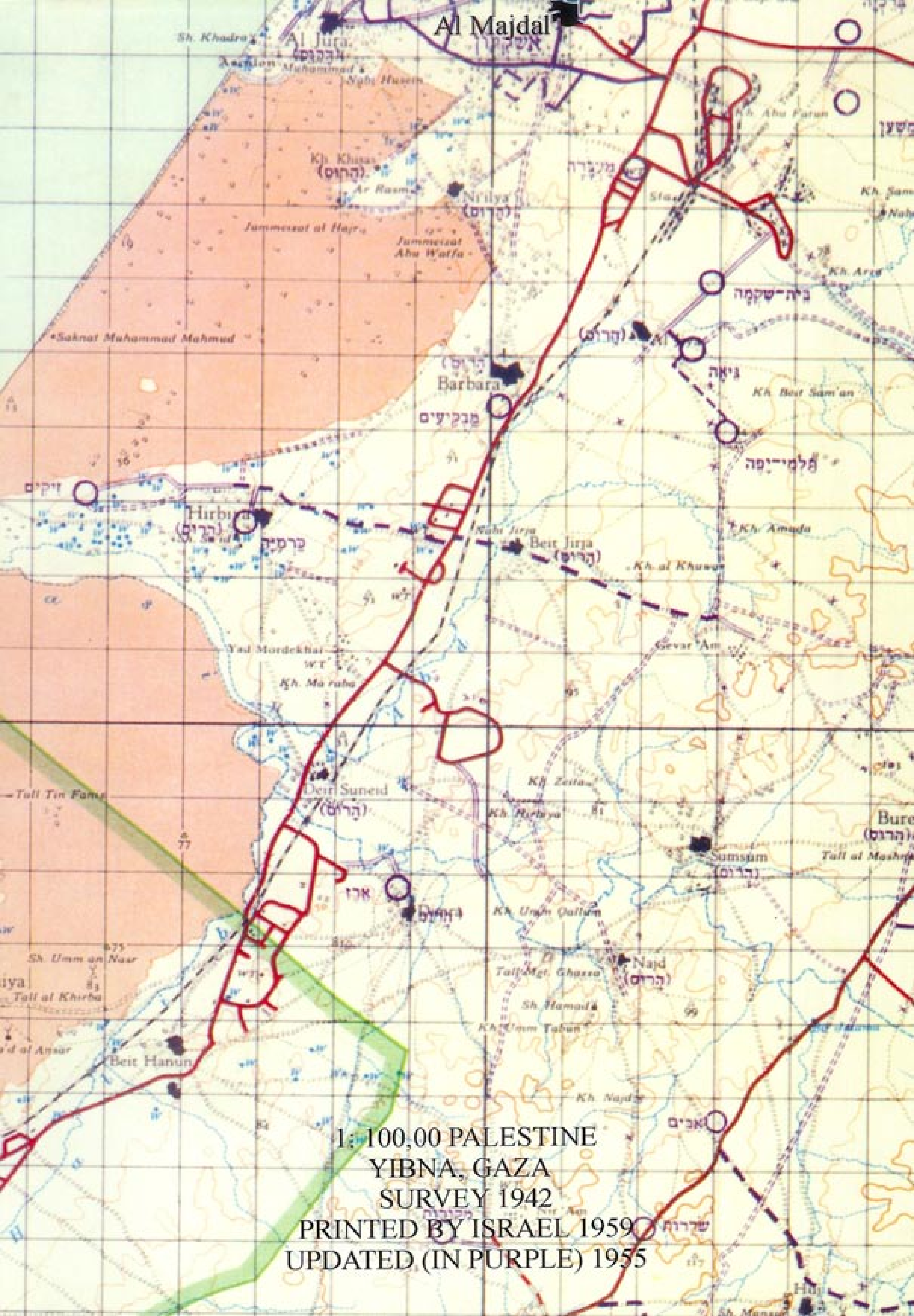

1: 100,00 PALESTINE
YIBNA, GAZA
SURVEY 1942
PRINTED BY ISRAEL 1959
UPDATED (IN PURPLE) 1955